

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"כי לכל העם בשגגה", כולנו שוגגים, כולנו שיכורים.
מה פירוש 'כולנו שיכורים'? כולנו שיכורים בשביל להגיע
לתשובה מאהבה. כשאדם שיכור הוא לא עושה תשובה מיראה.
שיכורים לא מפחדים משום דבר ממש, אפילו מהכביכול...
אז איזו תשובה עושה השיכור? רק תשובה מאהבה.
משיח יבוא לדור של שיכורים — הדור שלנו.

[מתוך השיעור 'כי לכל העם בשגגה']

האזינו-שובה-יזה"כ תשפ"ד

האזינו - שובה יוה"כ ה'תשפ"ד

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
כל הבחירה של הדומם

פְּאֵצוֹר לַיָּדָיִם 29
אֶחָת בְּשָׁנָה
רְזִי יִלְמֵד אוֹתָנוּ
אֶת סוּד חֲמֵשׁ הַתְּפִלוֹת שֶׁל יוֹם הַכְּפוּרִים
וְמָה קוֹרָה אַחֲרֵי שֶׁהִשְׁעָרִים נִנְעָלִים

"כי לכל העם בשגגה" 04
התועדות הכנה לסליחות (ח"א)
תיקון השגגה כיסוד לתשובה מאהבה

שלבי התשובה 07
התועדות הכנה לסליחות (ח"ב)
התבוננות בשלבי התשובה
בנגלה ובפנימיות

תורה בשמים ובארץ 24
קול שמחה
מה הפסוק שלך בתנ"ך?

הסיפור החסידי 26
שמואל שמואל
אדמו"ר המהר"ש

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **עלון נפלאות** היקרים. לפניכם גליון לשבת **פרשת האזינו - שבת שובה** - **וליום הכיפורים**, מלא בכל טוב כתמיד עם **הרחבה והעמקה בעבודת התשובה** של ימי ירח האיתנים.

השבוע בגליון:

שיעורי הגליון השבוע עוסקים באופן טבעי בעבודת התשובה - השייכת כמובן לעשיית וליום הכיפורים, אך לא רק.

השיעור הראשון בגליון - **"כי לכל העם בשגה"** - חלקה הראשון של התוועדות ההכנה לסליחות ראשונות, עוסק **בתשובה על השגגות** ומבאר כיצד דווקא בהן **נעוץ התיקון גם למעשים החמורים יותר** ומדוע זהו דווקא **השרש לתשובה מאהבה**.

בשיעור **השני** - **שלבי התשובה** - שיעור המורכב מחלקה השני של התוועדות הכנה לסליחות ראשונות, יחד עם הוספות משיעורים נוספים (עד להתוועדות טריה בסיום ראש השנה), **פורש הרב יריעת התבוננות רחבה על חלקי מצוות התשובה בנגלה ובפנימיות**. השיעור נסוב סביב דברי **החינוך והמנחת חינוך** (שהשיעור נמסר במוצאי יום ההילולא שלו) על מצוות התשובה וכן על דברי אדמו"ר הצמח־צדק **בדרך מצותיך**. בשיעור מחלק ומבאר הרב את **התשובה לשלביה**, תוך ביאור עמוק וחדשני על האמונה בתשובה, על **'הרהור התשובה'**, על דקויות עזיבת החטא ועל פרטי ה**יודוי**. את השיעור מסיים פרק חשוב העוסק **בתכלית התשובה** - החזרה להיות **רצוי וחביב לפני המקום** - ומסביר כיצד **שלבי התשובה הם בעצם המהלך של כל חדש תשרי**. מעבר לתוכן המופלא, השיעור הוא הדגמה חיה **כיצד מתפתחת התבוננות**, כאשר כל פרק סוגר מעגל - והפרק הבא אחריו פותח אותו ומרחיב אותו, ובונה נדבך נוסף. **קחו לכם את הזמן** ללמוד את השיעור פרק־פרק - יש זמן בשבת־שובה, ביום כיפור וגם בימים שאחריו.

ואי אפשר בלי תזכורת: בימים אלו אנחנו **"מכינים שנה חדשה"**, **"בצדקה תכוני"**, ומבקשים מכל אחד להיות שותף־אמת בהוראת־קבע. פרטים **בגב הגליון**. זכור - **אפילו**

הוראת־קבע קטנה עושה אותך שותף בכל ההפצה הגדולה!

סדר הלימוד לשבוע חג הסוכות הבעל"ט: נ"ך יומי - יהושע פרקים כ"כ, שפטים פרקים א"ב; **משנה** - כתובות פרק ה.

שבת שלום ומבורך וגמר חתימה טובה,

המערכת

"כי לכל העם בשגה"

קיצור מהלך השיעור

את ההכנה לסליחות פתח הרב השנה בביאור הפסוק אותו מנגנים בפתיחת תפלות היום הקדוש – "ונסלח לכל עדת בני ישראל... כי לכל העם בשגה". לכאורה, **השגה** היא 'הבעיה הקטנה' שלנו, אך מתברר שדווקא בתיקון מה שעושה "כל העם בשגה" נעוץ התיקון גם למה שנעשה **במזיד** ואפילו **להכעיס**. הבנה זו היא היסוד לדעת רבי מאיר לגבי **סדר הוידוי** – סדר וידוי שמתאים דווקא ל**תשובה מאהבה**, אליה אנחנו שואפים ב**יום כיפור**. לקיצור היריעה נשמט כאן ביאור נוסף על סוד הסליחה בכל התנ"ך – עם הקוראים הסליחה...

"כי לכל העם בשגה"

בינינו הוא שכולנו שוגגים – אם לא מזידים, לפחות שוגגים.

שגגה היא חטא שנעשה שלא במודע, שנקרא סתם "חטא" בלשון התורה. אבל כתוב בחסידות³ שהשרש של החטא יותר עמוק גם מהעוון, מהמזיד, כי הוא בא מהלא-מודע – כשאדם טועה, שוגג, החטא בא מהכתה, הלא-מודע של הנפש. לכן במצות הוידוי לדעת רבי מאיר אומרים "עויתי, פשעתי, חטאתי"¹ – סדר שמלמד שהחטא יותר גרוע מהעוון וגם מהשפע.

שבוע טוב, לחיים לחיים, שתהיינה סליחות שמחות.

נפתח בניגון על הפסוק "ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגה"^א, כפי שאומרים "כל נדרי". עיקר הסליחה הוא ביום כיפור, "**אחת בשנה**"^ב, יום של **התשובה מאהבה** (גימטריא שכדאי לזכור).

רואים בפסוק שבשביל סליחה צריך שויון גמור בין "כל עדת בני ישראל" וה"גר הגר בתוכם" – "כי לכל העם בשגה". מה שמשווה

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי ש"ק נצו"י כ"ג אלול תשפ"ג – כפ"ח.

א במדבר טו, כו.

ב שמות ל, י; ויקרא טז, לד.

ג ראה גם התוועדות יב"ג תמוז תשע"ג.

ד יומא לו, ב.

סדר היודי

איך אנחנו אומרים? כאשר מבקשים סליחה מהקב"ה אנחנו אומרים "חטאתי, עויתי, פשעתי" – קודם חטא, אחר כך עון ואחר כך פשע. האחרון, הכי גרוע, הוא הפשע – "פשעים אלו המרדים"⁷, אדם שמורד במלכות שמים ר"ל. עון הוא מזיד, אבל לתאבון – הוא לא מורד, רק יש לו יצר הרע. היצר הרע שולט עליו, הוא נתון ביד יצרו – זהו עון. חטא הוא שוגג – שבכלל לא יודע מה הוא עשה, הוא שיכור. אנחנו אומרים "כי לכל העם בשגה" – כולנו שיכורים, כל העם שיכור (כפירוש רש"י על "למען ספות הרוה את הצמאה"⁸ ש"רוה" היינו "שוגג שהוא עושה כאדם שכור, שהוא עושה שלא מדעת"). יש מצוה, הידור חסידי, להגיע לסליחות שיכורים – 'מתנדנדים' אחרי התוועדות הכנה לסליחות! משיח יבוא לדור של שיכורים, הדור שלנו.

אבל, שוב, רבי מאיר אומר שהחטא, שהוא שגגה, יותר חמור מהפשע. מאיפה הוא לומד זאת? מהתורה, שכתוב, בתוך יג מדות הרחמים גופא, לפני "ונקה" – "נשא עון ופשע וחטאה"⁹. מפורש שהאחרון, הכי גרוע, שהכי קשה למחול עליו, הוא "חטאה". יש לו עוד מקור מפורש בתורה, כאשר אהרן הכהן מתוודה על השעיר המשתלח כתוב קודם עון, אחר כך פשע ואחר כך חטא – "וסמך אהרן את שתי יָדָיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עֲוֹנֹת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם וגו'"¹⁰. אם כן, יש שני מקורות מפורשים בתורה, "שנים עדים" שכן צריך להיות הסדר.

ובכל זאת, חכמים חולקים על רבי מאיר ואומרים מסברא – לא מפסוק – כמו שאמרנו קודם: הכי חמור הוא הפשע, המרד; פחות ממנו

העון, שהוא המזיד לתאבון, מתוך תאוה; והכי פחות הוא חטא, שהוא שוגג בכלל. הסברא, לפי חכמים, קובעת – וכך באמת אנחנו פוסקים. הגמרא אומרת שהלכה כחכמים, אז כך אנחנו אומרים. אבל יש פסוקים מפורשים! איך מסבירים את הפסוקים? חכמים מסבירים שהפסוקים של רבי מאיר באים לומר שכל מי שחוזר בתשובה העונות והמרדים שלו, הפשעים שלו, נעשו כחטאים. המזיד הופך להיות שוגג. בכל אופן, רבי מאיר עדיין אומר הפוך מחכמים. הגמרא מספרת שגם אחרי שחכמים חלקו על רבי מאיר ואחרי שנפסק בגמרא שהלכה כחכמים – שהרי כלל גדול בתורה ש"יחיד ורבים הלכה כרבים" – קם תלמיד של רבה, ירד לפני התבה, ואמר כמו רבי מאיר, "עויתי, פשעתי, חטאתי". כשרבה שאל אותו 'אינך יודע שחכמים חולקים על רבי מאיר? איך אתה מתפלל ככה?!' הוא ענה 'רבי מאיר הוא פסוק מפורש בתורה'. לאמירה הזו רבה לא השיב. על פי הסיפור הזה, עם אי־התגובה של רבה, יש בין הגאונים והראשונים הגדולים שפוסקים כרבי מאיר. זו גם סברא, שאני פוסק כמו שכתוב בתורה... לכאורה סברא טובה, סברא של בעל הבית, שצריך לפסוק בהלכה כמו שכתוב בתורה. אנחנו עדיין לא פוסקים כך, כי רוב הגאונים והראשונים פוסקים כחכמים.¹¹

הכל חטא

יש רמז יפהפה בגימטריא של המושגים חטא-עון-פשע:

כמה שוה **חטא**? **חי**. החטא הוא הלעומת־זה של החי. כמה שוה **עון**? 126, שבע פעמים **חטא** – יש שבעה חטאים, שבע פעמים **חי**, בתוך **עון** אחד. כמה שוה **פשע**? 450 – 25 פעמים **חטא**. אם כן, כל החטא והעון והפשע – הכל מקשה אחת, הכל ענין אחד. בגדול, הכל חטא, הכל כפולות של **חטא**, הכל מתחיל מחטא – הכל

ה דברים כט, יח.

ו ראה שיחת ח"י אלול תשי"א סל"ג וליל ג' דסליחות תנש"א ס"ג.

ז שמות לד, ז.

ח ויקרא טז, כא.

ט ראה הנסמן בטור וב"י או"ח סימן תרכא.

ישראל ולגר הגר בתוכם" – הרי הוא בחינת גר^{טז} – "כי לכל העם בשגגה", כולנו שוגגים, כולנו שיכורים. איזו תשובה הוא רוצה? בשביל מה שותים? מה זה 'כולנו שיכורים'? כולנו שיכורים בשביל להגיע לתשובה מאהבה, ל"אחת בשנה". כשאדם שיכור הוא לא עושה תשובה מיראה. יש משל מפורש מהבעל שם טוב^{יז} ששיכורים לא פוחדים משום דבר^{יח} – מקיימים את צוואת הבעל שם טוב לא לפחד מכלום^{יט}, ממש, אפילו מהכביכול... אז איזו תשובה עושה השיכור? רק תשובה מאהבה. כשעושים תשובה מאהבה – אז פשוט שהכי חמור הוא החטא, העל-מודע, השרש. לכן הסדר של תשובה מאהבה הוא "עויתי, פשעתי, חטאתי" – דעת רבי מאיר. זו נקראת תשובה עילאה.

שוב, הסדר של תשובה רגילה, תשובה תתאה, הוא "הלכה כחכמים", שהעונות נעשו כשגגות – היות שזו מדת כל אדם, ככה פוסקים. אבל אנחנו עכשיו דור של משיח, וצריך לעשות תשובה ומיד הן נגאלין. על איזו תשובה הרמב"ם אמר ש"מיד הן נגאלין"? תשובה מאהבה, שהיא שינוי המהות לגמרי, שאדם נולד מחדש, שדווקא "זדונות נעשו זכויות" ו"מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין"^כ. זו דווקא תשובה מאהבה. מי שאומר שצדיקים הם יותר מבעלי תשובה – מדבר על תשובה מיראה, צדיק יותר גדול ממי שעושה תשובה מיראה. אבל הרמב"ם פוסק^{כא} ש"מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו" – אז מדובר בתשובה מאהבה, תשובה של "אחת בשנה".

עד כאן שיחה אחת, לחיים לחיים.

"חטאות בני ישראל". מצות התשובה היא לשו"ב "מחטאתם" – "והתודו את חטאתם", שכולל את הכל. לכן הרמב"ם אומר ש"עיקר הוידוי" הוא "חטאנו"^{כב}. גם העון הוא חטא, גם הפשע הוא חטא – הכל חטא.

למה הכל חטא? מאיפה החטא מתחיל? מהעל-מודע, מהרצון, שאני אפילו לא יודע כמה שאני רוצה מה שלא כתוב בתורה, כמה שאני רוצה את היפך-הטוב. אני לא מודע לרצון הזה, אבל יש כזה רצון – זהו היצר הרע בכבודו ובעצמו. משם החטא. אחד כך, כשהרצון הזה יורד לתוך המודע שבנפש הוא הופך להיות עון, הופך להיות פשע.

שרש המחלוקת: תשובה מיראה או מאהבה

איך אפשר להסביר בפנימיות את המחלוקת בין רבי מאיר וחכמים? אמרנו קודם שחכמים מתרצים את הסדר בפסוק כמלמד שהעונות והפשעים נעשו שגגות. אבל מה כתוב בגמרא^{כג} גופא לגבי הדעה הזו? באיזה סוג של תשובה מדובר? מתי אני עושה תשובה והעונות שלי נעשו שגגות? זו תשובה מיראה. אבל בתשובה מאהבה הזדונות נעשו זכויות.

תשובה מיראה היא מדת כל אדם, הבינוני של התניא – תשובה תתאה, "תשובה תתאה"^{כד}, שהיא עזיבת החטא, חרטה על העבר^{כה}. מהו רבי מאיר לפי ההסבר הזה? הוא לא סובר את ההסבר של חכמים לפסוקים, כי רבי מאיר רוצה מאתנו תשובה מאהבה. רבי מאיר הוא "רוח אפינו משיח הוי"^{כו}, רבי מאיר הוא "ונסלח לכל עדת בני

^י במדבר ה', ז.

יא הלכות תשובה פ"ב ה"ח (וראה לקו"ש ח"ז עמ' 193 ובהערה 8).

יב יומא פו, ב.

יג זח"ג קכב, א ועוד. תניא אגה"ת פ"ד.

יד ראה באורך בח"ב של השיעור – נדפס לקמן.

טו איכה ד, כ.

טז גיטין נ, א (ובסה"ד תנאים ואמוראים אות מ ס"ו).

יז כש"ט (קה"ת) סניף קנא.

יח וראה יומא עה, א.

יט ספר התולדות ח"א פ"ב (עמ' 31).

כ ברכות לד, ב.

כא רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ד.

שיעור

התוועדות הכנה לסליחות (ח"ב)

שלבי התשובה

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות ההכנה לסליחות הראשונות (בחלקה השני) נפתחה התבוננות עמוקה **במצות התשובה** על פי נגלה ופנימיות – **גופא ונשמטא דאורייתא**. בהתבוננות הזו המשיך הרב בשיעורים נוספים – בברית לנכדו באמצע ימי הסליחות, בשיחה קצרה אחרי הסליחות בערב ראש השנה ובהתוועדות ראש השנה גופא – כשבכל פעם נוסף נדבך חדש. למרות שלפעמים הנדבך החדש 'עדכן' למפרע גם את הפרקים הקודמים הותרנו את כל השלבים כפי שהם, כדי לתת ללומד את האפשרות להנות מכל שלב בפני עצמו ולראות כיצד ההתבוננות מתפתחת.

פרק א פותח במבנה משולש של **תשובה-יודוי-בקשת מחילה** (תוך הרחבה שהתשובה היא רשות והבטחה, אך לא מצוה). **פרק ב** מחלק את התשובה עצמה ל**עזיבת החטא** (קבלה לעתיד) ו**עקירת הרצון** (חרטה על העבר) ומגיע למבנה של ארבעה שלבים. **פרק ג** (מברית לנכד הרב) מרחיב את תהליך התשובה ל**שבעה שלבים** – אמונה, הרהור תשובה, עזיבת החטא (בהוה), קבלה לעתיד, חרטה על העבר, ויודוי, בקשת מחילה. **פרק ד** (מערב ראש השנה ומראש השנה עצמו) מוסיף עוד גורם משמעותי שבא אחרי התשובה – החזרה להיות **חביב ורצוי כמקודם**, על ידי **דורון** שיש לשלוח לאחר ריצוי הפרקליט (כלשון חז"ל, השייכת במיוחדת לשנת **תשפ"ד**, **תהא שנת פרקליט-דורון**), לכן המבנה ה'משולש' של פרק א מקבל כאן 'שדרוג' לתשובה-יודוי (עם המחילה)-דורון. המבנה הזה נקשר בצורה יפהפיה ל**מהלך של כל חגי תשרי**, תוך הרחבה **מהו הדורון** המשובח ביותר שאנחנו יכולים לשלוח לה' כדי להתחבב עליו כמקדם (ועוד יותר).

יצוין שהשיעורים נסובו בעיקר סביב דברי בעל החינוך והמנחת חינוך במצות התשובה ודברי אדמו"ר הצמח-צדק במצות ויודוי ותשובה בדרך מצותיך, כאשר בתוך הדברים היה עיסוק בנקודות נוספות מדבריהם שלא הובאו כאן.

א. תשובה, וידוי ובקשת מחילה

תשובה – רשות והבטחה

אנחנו בימים של תשובה. מהרמב"ם בהלכות תשובה^א משמע – כפי שמאריך ה"מנחת חינוך"^ב – שהתשובה עצמה אינה מצות עשה ב"תריג מצוות התורה, אלא הוידוי בלבד^ג. כלומר, כאשר אדם עושה תשובה – יש לו מצוה להתוודות. לדברי הרמב"ם, התשובה עצמה היא רשות עבור האדם – הוא כותב^ד שרשות לכל אחד לעשות תשובה. הרמב"ם מחבר את מצות התשובה עם בחירה חפשית – כל העמקות והאריכות של הרמב"ם לגבי הבחירה החפשית הן בהלכות תשובה^ה – והבחירה נקראת "הרשות נתונה". זהו מאמר ידוע של רבי עקיבא, "הכל צפוי והרשות נתונה" – "הכל צפוי, צפוי כל מה שתעשה (כלומר, שתחטא^ו), "והרשות נתונה", יש לך רשות לעשות תשובה על כל מה שתעשה.

אנחנו מסבירים^ז שהמאמר של רבי עקיבא הוא דוגמה מובהקת של י"ה-ז"ה – "הכל צפוי והרשות נתונה" היינו אבא ואמא, י"ה, ו"בטוב העולם נידון, והכל לפי רוב המעשה" היינו ז"א (מדות) ומלכות, זה. "הנסתרות להוי' אלהינו"^ח

בעצם ימי

התשובה אומרים
לאדם – 'עכשיו
תשתמש בכח
הבחירה שלך!'

כאן היינו "הכל צפוי והרשות נתונה" – שניהם בגדר "הנסתרות" משום שזהו פרדוקס, נשיאת הפכים, שה' יודע הכל ובכל זאת יש בחירה חפשית. לכן הרמב"ם אומר^י שמאמר זה ראוי למי שאמרו, גדול התנאים רבי עקיבא – הרבי של רבי מאיר, הרבי של רבי שמעון.

לכן בהמשך הלכות תשובה הרמב"ם כותב שיש רשות לעשות תשובה – זו לא מצוה, זו רשות – זו בחירה שלך. עכשיו אנחנו בימי התשובה, כאשר בעצם ימי התשובה אומרים לאדם – 'עכשיו תשתמש בכח הבחירה שלך!'. מהי הבחירה שלך? עצם ה"אתערותא דלתתא". ה' נתן לנו בחירה כדי שתהיה העלאת מ"ג, "אתערותא דלתתא", כמו בסדר של הפסוק "אני לדודי [באתערותא דלתתא, ואז] ודודי לי [באתערותא דלעילא]"^{יא}, שהשיא שלו בעשרת ימי תשובה הרמוזים ב"י של "לי" (כנודע^{יב} שסופי התיבות של "אני לדודי ודודי לי" רומזים ל-40 ימי הרצון מר"ח אלול עד יום כיפור).

שוב, לפי ההבנה של הרמב"ם התשובה היא לא מצוה אלא רשות^{יג}. בנוסף, יש עוד הסבר עמוק בדברי הרמב"ם, שפוסק להלכה – כמו שהרבי תמיד מזכיר – ש"סוף ישראל בסוף גלותן לעשות תשובה ומיד הן נגאלין"^{יד}. כל דבר ברמב"ם הוא לימוד – מאיפה הוא לומד ש"סוף ישראל לעשות תשובה", שבטוח שברשות שלנו, בבחירה החפשית שלנו, נעשה תשובה? מהפרשה שקראנו השבת בתורה –

נרשם ע"י איתאיל גלעד. לא מוגה. מוצאי ש"ק נצ"ו כ"ג אלול כ"ז אלול ער"ה תשפ"ג ר"ה תשפ"ד – כפ"ח ויצהר.

- א פ"א ה"א.
- ב מצוה שסד אות א.
- ג אריכות השיטות בזה ראה גם לקו"ש חכ"ז פרכת בחקתי שיחה ב.
- ד ראה לשונו בפ"ה ה"א וה"ב, פ"ז ה"א. וראה מנ"ח הנ"ל.
- ה פרקים ה"ו.
- ו אבות פ"ג מט"ו.
- ז וראה כש"ט (קה"ת) אות שמח. ראה שיעור ד' שבת תשע"ח פ"ד.
- ח סוד ה' ליראיו של"ט פ"ה.
- ט דברים כט, כח.

י פיה"מ לרמב"ם אבות פ"ג מט"ו.

יא ראה לקו"ת ראה לב, א.

יב ב"ח לטור או"ח סימן תקפ"א. ובכ"מ.

יג עיקר התשובה הוא במחשבה – כדלקמן – וכאשר מצרפים למלה תשובה את "שם המחשבה", טפטיפה, מקבלים רשות (שיטת הרבי – נסמן לעיל הערה ג – היא שעל פי נגלה עיקר ההסבר הוא שכאשר יש מצוה שמצורפת מצד מחשבתי ומצד מעשי, כמו מחשבת התשובה ודיבור הוידוי, מונים דווקא את הצד המעשי, והמבואר בהערה זו הוא הסבר עמוק בנידון שבמחשבת התשובה יש צד של רשות בעצם, ודוק).

יד הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

התשובה הוא בלב ואם הוא הרהר תשובה בלבו באותו רגע הוא נעשה צדיק גמור – ואם כך היא מקודשת. היות שאיני יודע אם הוא הרהר תשובה בלבו או לא אני אומר שהיא ספק מקודשת, אבל אם הוא אכן הרהר תשובה בלבו – היא ודאי מקודשת. מה לומדים מכאן? שיש הבדל בין המעבר ממצב של רשע גמור למצב של צדיק גמור – דבר שאפשר לעשות "ברגעא חדא, בשעתא חדא"³² – לבין גמר הכפרה. גמר הכפרה הוא עם וידיי בפה אבל בשביל להיות צדיק גמור לא צריך כפרה, כך אומר ה"מנחת חינוך". להקרא צדיק גמור זהו ענין בפני עצמו ולהתכפר – גמר הכפרה – זהו ענין אחר. אפשר להיות צדיק גמור ועוד לא כפרו על החטאים שלך (ולפי דברי אדמו"ר הזקן, עדיין מעניישים אותך על החטאים שלך), אבל עכשיו אתה צדיק גמור – ברגע שאתה מהרהר בלב תשובה, עשית תשובה, ועברת ממצב של רשע גמור לצדיק גמור. אתה רוצה גם כפרה? תתודה ותבקש מחילה. בפרק הראשון של אגרת התשובה בתניא מביא אדמו"ר הזקן את הרמב"ם והסמ"ג, שמדברי שניהם עולה שתעניית וסיגופים אינם בעצם המצוה של תשובה בכלל, והם נועדו רק לזרו את גמר הכפרה. אבל שניהם מביאים שהמצוה שהולכת בד בבד עם התשובה היא מצות הוידוי – "והתודו את חטאתם אשר עשו"³³: "ולכן לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תענית כלל במצות התשובה אף בכריתות ומיתות ב"ד. רק הוידוי ובקשת מחילה כמ"ש בתורה והתודו את חטאתם וכו'".

"כטובל ושרץ בידו"

לפני שנמשיך נוסיף עוד נקודה לגבי הוידוי: חז"ל אומרים³⁴, והרמב"ם פוסק להלכה³⁵, שמי

כא זהר ח"א קכט, א. וראה ביאור הזהר בשיעור כ"א חשון תשע"ח.

כב במדבר ה, ז.

כג מאמר רב אדא בר אבהו בתענית טז, א.

כד הלכות תשובה פ"ב ה"ג.

פרשת נצבים³⁶ (שנקראת תמיד בשבת שלפני ראש השנה³⁷, ומבטיחה שאנחנו "נצבים, קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין"³⁸). את כל פרשת התשובה הרמב"ם מפרש כלשון הבטחה, לא כלשון מצוה. יש מי שמסביר³⁹ שזו גופא הסבה לכך שהרמב"ם סובר שתשובה היא לא מצוה – כי זו הבטחה של ה'. בינתים, עד "סוף גלותך", תשובה היא רשות – אבל ברגע האחרון זה כבר יהיה בטוח, ה' מבטיח שנעשה תשובה, ואז "מיד הן נגאלין".

מצות הוידוי

אם כן, התשובה עצמה היא רשות, אבל הוידוי הוא מצוה. אם אתה בוחר בבחירה החפשית שלך לעשות תשובה – אשריך! – יש לך מצוה להתוודות. גם המצוה הזו היא בבחירה שלך, שהרי גם אם לא קיימת את מצות הוידוי עשית תשובה. בתשובה בלי וידיי אין עדיין גמר כפרה, אבל – אומר בעל ה"מנחת חינוך" – תשובה כבר עשית ולא תענש על העבירה כלל וכלל. כשמסתכלים בדברי אדמו"ר הזקן ברור שבטול העונש תלוי בתשובה שלמה, הכוללת גם את הוידוי⁴⁰. בכל אופן, גם בלי הוידוי יש תשובה – רק שהגמר של הכפרה הוא כאשר מקיימים את מצות עשה להתוודות.

כתוב בגמרא ש"המקדש אשה על מנת שאני צדיק גמור ונמצא רשע גמור"⁴¹ היא ספק מקודשת, "שמא הרהר תשובה בלבו". עיקר

טו דברים ל, א"ב.

טז מגילה לא, בתוד"ה "קללות"; ב"ב פח, בתוד"ה "וקללם". יז לוח "היום יום" כ"ה אלול.

יח משנת יעבץ (זולטי) או"ח סימן נד.

יט אגה"ת ריש פ"ב: "אך כל זה [היינו 'התשובה' וגם 'הוידוי ובקשת מחילה' שמונה בפרק הקודם, וכדלקמן בפנים] לענין כפרה [על ידי 'הוידוי'] ומחילת העון [על ידי 'בקשת מחילה'] שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצות המלך כשעשה תשובה שלימה [דווקא, היינו עם כל הפרטים הנ"ל] ואין מזכירין לו דבר וחצי דבר ביום הדין לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב ונפטר לגמרי מן הדין בעוה"ב" (וראה גם ביאורי הרבי שם).

כ קידושין מט, ב ("גמור" הוא כגירסת המרדכי בימות את קז – ועוד – וכו' בלק"ת דברים א, ב).

מה קורה כשהוא אמר שאני יודע ששבת ואסור לעשן אבל אני מעשן? זו הדרגה הכי נמוכה של וידוי. יש דרגות יותר גבוהות, אבל עדיין הם במצב של "ושרץ בידו". יש אחד – והציור הזה יכול להיות שייך לכולנו – שבא לקב"ה, ביום כיפור, ואומר "כזה וכזה עשיתי" אבל אני לא מאמין שאוכל להתגבר על יצרי הרע (כמו שכתוב גם בהקדמת דרך חיים לאדמו"ר האמצעי). אני אומר לך 'דוגרי' מה עשיתי – עשיתי כך וכך, מפרט את כל החטאים – ולא מתכוון בכלל לעשות תשובה, אבל אומר זאת בפני ה'. לזכותו יאמר שקודם כל הוא אמת. אותו אחד בסיפור אמר זאת בעזות פנים – לא מתבייש. אבל יתכן שהיהודי שבא כך לפני ה' גם מתבייש. רק, שוב, הוא לא מאמין שיש לו כח נפשי להשתנות. זהו ממש פשט של "טובל" – הוא טובל, הוידוי הוא טבילה, הוא משהו – אבל "שרץ בידו", לא עוזר לו, לכן הוא חייב עדיין לעשות תשובה ושוב להתוודות. מה ההלכה של "טובל ושרץ בידו"? שאחרי שעושה תשובה, ו"סוף ישראל לעשות תשובה", כנ"ל, הוא צריך שוב להתוודות – הוא לא יכול להסתמך על מה שכבר התוודה – כמו שמי שזודק את השרץ צריך שוב לטבול. אחרי התשובה, וכולנו נעשה פעם תשובה, צריך עוד פעם וידוי.

בקשת מחילה

נשים לב שאדמו"ר הזקן מוסיף כאן עוד ביטוי, שלא ראיתי שמישהו מספיק שם לב אליו – "הוידוי ובקשת מחילה". בספר המצוות של הרמב"ם¹³ הוא גם כותב שמצוות הוידוי היא "וידוי ובקשת מחילה", אבל ביד החזקה – עיקר הפסיקה של הרמב"ם – משום מה לא מוזכרת בקשת מחילה, רק וידוי¹⁴. בכל אופן, אדמו"ר הזקן כותב "וידוי ובקשת מחילה" ואומר זאת גם בשם הרמב"ם וגם בשם הסמ"ג, שני הפוסקים

שאמר וידוי בלי לשוב בלב הריהו כטובל ושרץ בידו. על הדבר הזה יש הרבה פלפול במנחת חינוך ובעוד אחרונים. שואלים – 'אם הוא לא חזר בלב, לא עשה תשובה בלב, מה פירוש "טובל"? איזו טבילה הוא טבל? הוא לא טבל בכלל! הוא עדיין רשע מרושע! הפסוק אומר "זבח רשעים תועבה"¹⁵, אז איך אתה אומר שהוא "כטובל"?!'. יש בענין ריבוי-ריבוי של פלפולים באחרונים. כשקראתי את כל הפלפולים על המנחת חינוך – במהדורה החדשה של מכון ירושלים, עם "בשולי המנחה" – לא הבנתי איך אף אחד מהאחרונים לא הבין שהפשט שה"טובל" היינו הוידוי שלו, לא התשובה שלו. יש גם שיחה מפורשת שהרבי מסביר כך¹⁶, שאולי עוד נזכיר בהמשך. למה באמת אף אחד לא הבין פשט כל כך פשוט, שהוידוי הוא הטבילה? כי חושבים 'איזה ערך יש לוידוי בלי תשובה? זה גארנישט!', אבל רואים מכאן שהוידוי הוא לא גארנישט.

כדי להסביר זאת נספר אחד הסיפורים המפורסמים של רבי לוי יצחק מברדיטשוב: פעם הוא פגש מחלל שבת ברחוב עם סיגריה. הוא שאל אותו – 'אתה יודע איזה יום היום?', והוא השיב – 'כן, שבת'. 'אתה יודע שבשבת אסור לעשן?' – 'כן, אני יודע'. הוא מדבר איתו ולא מפסיק את הסיגריה, לא מזיז אותו כלום. מה אומר רבי לוי יצחק? הוא פונה לקב"ה – 'ריבוננו של עולם, כמה עמך קדושים. היהודי הזה, אפילו כשהוא מולי, מול רב חשוב, לא יכול לשקר. יש לו את מדת האמת, המדה של שבת קדש¹⁷'. הוא, כמנהגו, מצא את הנקודה הטובה בתוך הסיפור.

חושבים 'איזה

ערך יש לוידוי בלי תשובה? זה גארנישט! אבל רואים מכאן שהוידוי הוא לא גארנישט

כח סה"מ מ"ע עג: "ויריך המאמר ויבקש המחילה בזה הענין לפי צחות לשונו".

כט רמב"ם הלכות תשובה פ"א ה"א.

כה משלי כא, כז.

כו לקו"ש חכ"ז בחקתי ב (בעיקר מס"ז ואילך).

כז ראה דמאי פ"ד מ"א ובמפרשים שם.

הגדולים לפי מנין המצוות. שוב, לא ראיתי מישהו שמחלק בין שני הדברים הללו – וידוי ובקשת מחילה. בקשת מחילה היא חלק מהוידוי – עשיתי כך וכך ואני מבקש 'תסלח לי', כפי שאנחנו הולכים לעשות עכשיו באמירת הסליחות. לכאורה בקשת סליחה מה' היא חלק מוידוי, אבל בסליחות שנגיד עכשיו הוידוי אינו העיקר. אומרים גם "אשמנו, בגדנו", אבל הוא לא עיקר הסליחות – סדר הדברים כאן הוא לא שקודם אני מתוודה על חטא, כמו ביום כיפור, ובסוף אני מבקש מחילה. ביום כיפור אומרים כל כך הרבה "על חטא", כל היום כולו – זהו הוידוי. אבל בקשת המחילה היא ממש בקיצור – בין הקטעים של ה"על חטא" אומרים "סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו" ובסוף הנוסח אומרים "ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים", והרי המחיקה אפשרית רק אחרי המחילה (השרשים **מחל-מחק** הם לשון נופל על לשון^ל).

הכנעה-הבדלה-המתקה

מה יוצא ממה שאמרנו עד כה? שבעצם אפשר לראות במצות תשובה סדר של חש-מל-מל, הכנעה-הבדלה-המתקה^{לב}:

התשובה עצמה – כפי שאדמו"ר הזקן כותב בהדגשה בפרק ראשון של אגרת התשובה – היא בלב, בחשאי ("חש"), לא בדיבור בכלל. עזיבת החטא – וגם החרטה, כמו שנסיביר תיכף – היא בלב. אחר כך צריך להיות משהו בדיבור – מצות הוידוי ובקשת מחילה. אבל, כמו שאנחנו עכשיו מסבירים, אלה שני שלבים, שני דברים, שהולכים יחד – לכן הפוסקים לא מבחינים ביניהם. שוב, לא ראיתי מישהו ששואל למה הרמב"ם לא כותב בקשת מחילה בספר היד שלו. בכל אופן, ברור שאלה שני דברים, שני שלבים, וברור שהם מל-מל.

בוידוי אני מפרט את החטאים. כתוב^{לד}

לב תו"א כב, ד ובכ"ד.

לג ירמיה לא, יד.

לד ראה שער הפסוקים לך לך עה"פ "ואברהם... בצאתו מחרן" ובכ"ד.

לה ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

לו כש"ט (קה"ת) אות כח.

לז רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ד (כדעת ר"נ ביומא פו,

ביום כיפור, ובסוף אני מבקש מחילה. ביום כיפור אומרים כל כך הרבה "על חטא", כל היום כולו – זהו הוידוי. אבל בקשת המחילה היא ממש בקיצור – בין הקטעים של ה"על חטא" אומרים "סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו" ובסוף הנוסח אומרים "ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים", והרי המחיקה אפשרית רק אחרי המחילה (השרשים **מחל-מחק** הם לשון נופל על לשון^ל).

בספר המצוות, כשהרמב"ם כותב שצריך להתוודות ולבקש מחילה, הוא אומר "לפי צחות לשונו של כל אחד ואחד" – הוא עושה ענין גדול מבקשת המחילה, שכל אחד ואחד צריך להאריך בה לפי צחות לשונו, לבקש יפה מאבינו שבשמים שתמחל לי. כנראה שהקיצור בתוך ה"על חטא" הוא גם צחות לשון – "סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו".

ידוע^{לא} הרמז שסופי התיבות של **סלח-מחל-כפר** הם אותיות **רחל**. גם שאר האותיות, ראשי ואמצעי התיבות **סלח-מחל-כפר**, עולים **רחל**. **רחל**

ל באלפא ביתא אח"ס"בט"ע האותיות ל ו י ק מתחלפות בקבוצת האותיות שכנגד ספירת הווד, מקום התשובה ("בינה עד הוד אפתשטת") והוידוי, ודוק. עוד על שרש **מחק** וחשיבותו בעבודת התשובה וההתחדשות ראה בשיעור שבת כי תבוא (נדפס בגליון נצבים) תשפ"ג, ושם נתבאר שהוא משער **חק**, סוד "כי **חק** לישראל הוא משפט לאלהי יעקב" (תהלים פא, ה) – במשפט של ראש השנה מוחק ה' לישראל את כל העונות. לא ברית כהנת עולם מאמר "עצם היום" פי"ז; עטרת ישועה מועדים ערב י"כ אות ד. ועוד.

דעת, צריך דעת, "אתה חונן לאדם דעת". עיקר הדעת הוא שאדע לעשות תשובה – "ולבבו יבין ושב ורפא לו"^{מג}. אחרי הדעת מבקשים תשובה, אחרי התשובה מבקשים סליחה ובקשת הסליחה היא הגמר של התשובה – אלו שתי ברכות, שני שלבים. לא כתוב בברכות התפלה וידוי – וידוי הוא חלק מהתשובה, השלמה של התשובה (כדלקמן), אבל עיקר התשובה הוא לא הוידוי, עיקר התשובה הוא בלב, כנ"ל.

שאלנו כמה פעמים למה הרמב"ם לא מציין את בקשת המחילה ביד החזקה. בין וידוי לבקשת מחילה יש הבדל פשוט – וידוי הוא מצוה, חובה עלי מאת ה' השי"ת, ואילו בקשת המחילה נובעת לגמרי ממני (מתוך חרטה כנה, כדלקמן פ"ב), אחרת אינה אמתית. גם בפשטות, בקשת המחילה היא אינטרס שלי (בעיקר לפי דברי אדמו"ר הזקן, שהכפרה המצילה מעונש תלויה גם בה). במובן הזה, בקשת המחילה, כמו התשובה עצמה, היא רשות – היא תלויה ברצוני. ביד החזקה הרמב"ם מדגיש את המצוה, ולכן הוא מדבר רק על הוידוי עצמו ולא על בקשת המחילה. לפי זה, יש כאן סדר של רשות – מצוה רשות – תשובה (בלב), וידוי (בפה), בקשת מחילה (בפה, אבל מכל הלב – חיבור של שני השלבים הקודמים). מההבנה הזו עולה חידוש חשוב בהתבוננות: ה"חש" וה"מל" המקוריים, "עתיים חשות עתים ממללות"^{מד}, הם רשות (כפשוטם של דברים), והתוספת של הבעל שם טוב, ה"מל" האמצעי, מלשון כריתה והבדלה, הוא מצוה – רמז למצות ברית מילה (כולל גם מצות מילת הלב, "ומלתם את ערלת לבבכם"^{מה}). הבעל שם טוב הסביר^{מו} את הפסוק "שומר מצוה לא ידע דבר רע"^{מז} כמלמד שעל האדם לצפות כל היום שתזדמן לידו מצוה

שכאשר מפרטים את החטאים, אם הם "בין אדם לחברו", דברים שנוגעים לתיקון החברה, יש ענין לומר אותם בפרהסיא, אבל אם אלה חטאים בין אדם למקום, שהם רוב החטאים, צריך לומר אותם בחשאי, בשקט, שרק הקב"ה ישמע ולא מישוהו אחר. לכן גם היו בבית המקדש "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים"^{לח} – בהשתחוויה היו מתוודים, ולכן צריכים להיות "רווחים", כדי שאחד לא ישמע את הוידוי, את פירוט החטאים, של השני. אם כן, חלק ה"על חטא", פירוט החטאים, הוא אמנם בדיבור – "מל" – אבל זהו "מל" שהוא "חש", דיבור בלחש. כלומר, הוא ממוצע בין ה"חש" ל"מל". התשובה היא רק בלב – והיא בכלל לא מצוה, אלא 'בחירה' או 'ענין' – והיא ה"חש". אחד כך יש וידוי, שהוא דיבור – אבל דיבור שקט, "קול דממה דקה"^{לט}, "דממה וקול אשמע"^מ.

אחד כך, את בקשת המחילה מה' בכלל כדאי שכולם ישמעו, גם הקב"ה וגם הציבור, כדי לעורר אחד את השני שכולנו מבקשים, כל עם ישראל מבקש סליחה ומחילה מהקב"ה. פשיטא שאנחנו חוטאים ושיכורים (כמו שהסברנו בחלק הראשון של השיעור), גם בלי לפרט את החטאים, ואנחנו באים לפני ה' לבקש מחילה. הבקשה הזו היא התכל'ס – כל מצות תשובה היא כדי לבקש מחילה באמת – ובקשת המחילה היא ההמתקה.

כתוב בתנייא^{מא} שברגע שאני מבקש מחילה באמת – הקב"ה מיד מוחל. שלש פעמים ביום אנחנו מבקשים סליחה, "חננו המרבה לסלוח", וצריך להאמין שתיכף ומיד כשאני מבקש את המחילה – ה' סולח. איך הסדר בתפלות שלנו^{מב}? קודם מבקשים תשובה. עוד לפני כן מבקשים

ב, וראה רמ"א או"ח תרו, ב).

לח אבות פ"ה מ"ה.

לט מ"א יט, יב.

מ איוב ד, טז.

מא אגה"ת פ"ב.

מב ראה מגילה ז', ב.

מג ישעיהו, י.

מד חגיגה יג, ב.

מה דברים י, טז.

מו צאת הבעש"ט בתחלת כש"ט.

מז קהלת ח, ה.

העיקר הוא קבלה להבא, קודם כל, ואחר כך צריך גם להתחרט על העבר – "אחרי שובי [עיקר התשובה, עזיבת החטא שהיא קבלה לעתיד] נחמתי [חרטה על העבר]"

שלא יעשהו עוד" הוא מוסיף "וכן יתנחם על שעבד, שנאמר 'כי אחרי שובי נחמתי' נא"ב. מי שחוטא צריך להתחרט על העבד, בלשון חז"ל^ג, מה שנקרא להתנחם בלשון המקרא (כמו "כי לא אדם הוא להנחם"^ד). שוב, העיקר הוא לקבל על העתיד, אבל צריך גם להתחרט על העבר. לא כל כך מבחינים כאן בין שני הדברים – שהם משלימים, אבל שונים – אבל מדובר בשני דברים וזהו הסדר שלהם:

העיקר הוא קבלה להבא, קודם כל, ואחר כך צריך גם להתחרט על העבר – "אחרי שובי [עיקר התשובה, עזיבת החטא שהיא קבלה לעתיד] נחמתי [חרטה על העבר]". אדמו"ר הזקן מדבר בתחלת אגרת התשובה רק על הקבלה לעתיד, "עזיבת החטא בלבד", אך ברור שכאשר הוא מוסיף את הוידוי ובקשת המחילה כלולה בהם גם חרטה על העבר – בלי להתחרט על מה שעשיתי אין משמעות לוידוי^ה.

החזרת האור והריגת הקליפה

הצמח צדק מסביר זאת – בלי לומר שאלה שני דברים שונים – במצות תשובה בדרך מצותיך:

הוא מסביר שהחרטה היא בשביל עקירת הרצון. אם עשיתי עבירה במזיד – עשיתי אותה מתוך תאוה. תאוה היא רצון בלב. איך אני יכול לעשות תשובה באמת אם אני עוקר את הרצון לעבירה, עוקר את התאוה? החרטה היא העוקרת את התאוה. ברגע שקבלתי על

נא ירמיה לא, יח.

נב הלכות תשובה פ"ב ה"ב.

נג כלשון הגמרא "פותחין בחרטה" – עירובין סד, ב ובכ"מ.

נד שמואל"א טו, כט.

נה עוד על החרטה: ההתמרמרות בתניא ראה אגה"ת פ"ז וראה גם לקו"א פ"יא (על חרטה הרשעים והקשר שלה לבקשת המחילה) ואגה"ק י (על כוחה של החרטה).

"שומר מצוה" היינו מצפה למצוה, כמו "ואביו שמר את הדבר" (מח) – דווקא החסידות משתוקקת להוסיף לרשות את ממד המצוה (ולא כטועים לחשוב שדרך החסידות היא שהכל יהיה רשות...).

בכל אופן, יש כאן סדר ראשוני^{מט} של חש-מל-מל – תשובה וידוי-בקשת מחילה.

ב. קבלה לעתיד וחרטה על העבר

התשובה בלב: חרטה על העבר וקבלה לעתיד

אנחנו מסבירים הרבה פעמים^{שגם} בתוך ה"חש" יש שתי בחינות. הבעל שם טוב אמר שבסוד של חש-מל יש שני "מל" – לשון ברית מילה, שכעת הסברנו שעושים בוידוי, ולשון מילול-דיבור, שכעת הסברנו שעושים בבקשת המחילה. המתקת המציאות בפועל היא עם בקשת המחילה – כאשר ה' מיד סולח. שוב, כאשר אני מבקש באמת – אחרי התשובה ואחרי הוידוי – 'תסלח לי', ה' סולח. אבל כשם שה"מל" מתחלק לשתי בחינות, הסברנו שגם בתוך ה"חש" יש שתי בחינות. ה"חש" כאן הוא התשובה שבלב, שגם בה צריכים להיות שני דברים, כמו בחלק הוידוי שנאמר בפה וכולל וידוי ובקשת מחילה. מהם שני הדברים בלב?

נחזור לרמב"ם וגם לאגרת התשובה בתניא: קודם כל הם כותבים שעיקר התשובה מן התורה הוא עזיבת החטא בלבד. עזיבת החטא בלבד היא קבלה להבא – שלא לחטוא יותר. אחרי שהרמב"ם אומר "ומה היא התשובה? שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו

מח בראשית לז, יא.

מט בפרק ד יכלל הסדר הזה בסדר רחב ויסודי יותר.

נ ראה שיעור ו' תשרי תשע"ו פ"א ופ"ה.

רע, קטגוריה^ט. כשאדם עושה תשובה הוא צריך גם להחזיר לקדושה את האור שהוא סילק וגם לטפל בקליפה שהוא עשה. איך עושים זאת? בקבלה לעתיד הוא מחזיר את האור מכאן ואילך (כמו שעוד נרחיב). אבל איך מוציאים מהקליפות את האור שכבר נמשך אליהן? לדבר שהוא ברא במעשה הרע יש נפש וגוף – על ידי עקירת הרצון, החרטה, הוא מוציא את הנפש מהקליפה. בשביל להרוג לבלט גם את גוף הקליפה צריך וידוי דברים – צריך דיבור בפועל (שבחסד ה' נחשב לנו כמו מעשה, הוידוי בא במקום התשובה בפועל "באותה אשה, באותו פרק, באותו מקום"^ט – זהו עוד חידוש של הצמח-צדק שם^א).

תשובה, חרטה, וידוי ובקשת מחילה

אם כן, יש לנו כעת עוד סדר – סדר של ארבעה דברים: התשובה, החרטה, הוידוי, בקשת המחילה. הייתי יכול לומר שהם כנגד יי-הויה, אבל היות שעקירת הרצון כאן פועלת את הוצאת הנפש מהקליפה, ובריאת הקליפה היא החלק הנגלה של החטא – לעומת סילוק האור מהספירות (כדי שמכאן ואילך הוא לא ילך לחיצונים), שהוא החלק הנסתר של החטא – עקירת הרצון, שהיא עקירת התאווה שבלב, צריכה להיות כנגד הויה של שם הויה. הוידוי, עם בקשת המחילה – שניהם בדיבור – צריכים להיות ה תתאה של שם הויה, "מלכות פה"^ט. מהן אותיות יי-הויה במבנה הזה? הוא מאריך להסביר שם שבעקבות החטא האור שנמשך בעולמות – עכשיו, או שכבר היה שם קודם – מגיע לקליפות. כדי להפסיק את יניקת החיצונים מכאן ולהבא (עוד לפני ש'מטפלים' במה שנברא בחיצונים בעקבות החטא) צריכים

עצמי לא לעשות את העבירה שוב, באמת, כבר עשיתי תשובה. קודם הייתי פסול לעדות, כמו שאדמו"ר הזקן מביא^ט, ועכשיו אני כשר לעדות – אני בעל תשובה, אני צדיק. אבל הרצון – שאמרנו שמקורו בעל-מודע – עדיין קיים אצלי. שלמות ה"חש" היא עקירת הרצון הזה, על ידי החרטה על העבר – שאני באמת מתנחם, מתחרט, מצטער. יש מקום אחד שכתוב שתשובה חייבת להיות עם צער – שאני באמת מצטער על מה שעשיתי. כשאני מצטער אני זוכה "לפום צערא אגרא"^ט – לשכר של התשובה, תשובה מאהבה (אליה מגיעים מתוך הצער), שהיא התכל'ס. הצער הוא החרטה, לא הקבלה לעתיד אלא משהו נוסף עליה. שוב, קודם צריכה להיות התשובה, הפשט, עזיבת החטא, ואחר כך החרטה, לעקור את הרצון. הוא אומר שבכל עבירה נעשים שני דברים: דבר ראשון – קודם כל האור מסתלק מהספירות. כל מצוות התורה הן "מצות הוי"^ט, המשכת

אור אין סוף בתוך הספירות דאצילות, ואם אדם חוטא הוא פוגם באיזו ספירה ומסלק את האור. זו עבירה אחת שהוא עושה. חוץ מזה, הוא גם גורם שהאור הפנימי שכבר היה שם – שעדיין ישנו שם – ילך לקליפות. כלומר, בעבירה הוא גם מוסיף יניקה לקליפות. לא רק שהוא מוסיף יניקה, אלא שבאור שהוא מיניק לקליפות הוא גם בורא בו מציאות חדשה – הוא עושה משהו ממש, בורא משהו רע, איזה מלאך

על ידי עקירת הרצון, החרטה, הוא מוציא את הנפש מהקליפה. בשביל להרוג לבלט גם את גוף הקליפה צריך וידוי דברים

נט אבות פ"ד מי"א.

ס יומא פ"ו, ב.

סא נתבאר יותר בארוכה בשיעור ז"ך אלול (בחלק שלא נדפס כאן).

סב הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

נו תניא אגה"ת פ"א מסנהדרין כה, ב וש"ע חו"מ סימן לד סעיף כט ואילך.

נז אבות פ"ה מכ"ב.

נח ויקרא ד, ב (ובכ"מ).

בתשובה ה"עיקר"

הוא המוחין -

עדיבת החטא

בחכמה ובינה -

ואילו ה"שלמות"

היא כאשר

מוסיפים למוחין

את המדות,

בעקירת הרצון

עיקר ושלמות

כשהרבי מדבר על הנושאים האלה^ט הוא מחלק גם בתשובה וגם בוידוי בין עיקר לשלמות^י - ממש מתאים לארבע המדרגות שיש לנו כרגע: הוא אומר שעיקר התשובה הוא עזיבת החטא ושלמות התשובה היא החרטה ושעיקר הוידוי הוא אמירת "חטאתי" ושלמות הוידוי היא

הרחבת נוסח הוידוי, ביחוד עם בקשת המחילה. לפי ההסבר שלנו כעת, יוצא שבתשובה ה"עיקר" הוא המוחין - עזיבת החטא בחכמה ובינה - ואילו ה"שלמות" היא כאשר מוסיפים למוחין את המדות, בעקירת הרצון (חרטה). באותו אופן אפשר להסביר גם לגבי המלכות - עיקר הוידוי ("חטאתי") הוא המוחין של פרצוף הנוקבא, ההכרה במוחין שחטאתי, ואילו בקשת המחילה היא המדות של פרצוף הנוקבא, המלכות (בהן באה לידי ביטוי גם "צחות לשונו" של האדם, השלמות של הביטוי הרגשי והמילולי של ההכרה שבמוחין).

בכללות יותר, בהחלט אפשר לומר - גם לפי מה שהסברנו עד עכשיו על היחס בין תשובה לוידוי - שהיחס של עיקר ושלמות נכון לגבי תשובה (שהיא העיקר) ווידוי (המשלים את המצוה). אם כן, כל המבנה שמוסבר כאן הוא בעצם התכללות - עיקר ושלמות שבעיקר ועיקר ושלמות שבשלמות^י:

עיקר שבעיקר עזיבת החטא (י"ה)

שלמות שבעיקר חרטה על העבר (ו)

עיקר שבשלמות וידוי (או"י שבמלכות)

שלמות שבשלמות בקשת מחילה (או"ח שבמלכות)

ט ראה לקו"ש ח"ז אחרי ג ובנסמן לעיל הערה כו.
י עיקר-שלמות משלימים ל-1156 - 34 (טוביטוב, סוד שם בוכו) ברבוע (ממוצע שלשת פסוקי האור בתנ"ך, כידוע ומבואר בכ"ד).

סז עיקר שבעיקר, שלמות שבעיקר, עיקר שבשלמות, שלמות שבשלמות עולים 5832, הרבוע הכפול של 54 (חי"י חי"ח).

להמשיך לספירות אור ממקום יותר גבוה, אור שמסמא את עיני החיצונים. למה בעל תשובה גבוה מצדיק^ק? צדיק ממשיך את רצון ה' למצוות, אבל כדי לתקן את הפגם שנעשה - להחזיר את האור לספירות אחרי שהוא הסתלק בעקבות החטא - צריך להמשיך אור ממקור יותר עליון, מרעוא דכל רעוין. קודם האור

היה מרצון תחתון יחסית וכעת נמשך ישד רצון עליון. האור העליון שנמשך, על ידי התשובה עצמה, מסמא את עיני החיצונים. אם כן, האור הזה גופא עושה שתי פעולות יחד - הוא גם מחזיר הרבה אור לתוך הספירות (אור של רצון עליון), יותר ממה שהיה קודם (אור של רצון תחתון), וגם מסמא את עיני החיצונים. שתי הפעולות הללו, שנעשות על ידי התשובה עצמה (הקבלה לעתיד), הן י"ה - ה"י של התשובה היא החזרת האור לתוך הספירות (כאור פנימי) וה"ה עילאה היא סימיו עיני החיצונים, שלא תהא להם יניקה כלל (על ידי אור מקיף, מקיפין דאמא, ש"מינה דינין מתעריין"^ד ולכן בה דווקא נדרש לסמא את עיני החיצונים שלא יינקו עוד). אלה שתי בחינות של התשובה גופא, עוד לפני החרטה.

אחר כך, נחזור, החרטה היא עקירת הרצון, שהורגת את הנפש שהוא ברא בקליפה - כנגד ה"ז שבשם, הלב שבו התאוה השלילית. אחר כך וידוי דברים ובקשת המחילה הם כבר מלכות, ה תתאה. אפשר לומר שהוידוי הוא עדיין אור ישר של המלכות, שהורג את הגוף של הקליפה, ובקשת מחילה היא אור חוזר, תפלה, עצם ההעלאת מ"נ שיש בתשובה (כנ"ל שבקשת המחילה יותר דומה לתשובה, שהיא רשות, מלמצוה של הוידוי).

סג ברכות לד, ב (כדעת רבי אבהו).

סד ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח ש"ג (אריך אנפין) פ"ח; שם ש"ד (או"א) פ"ב.

ג. שבעה שלבים בתשובה התפתחות השלבים

נחזור על עיקרי הדברים עד כאן: התחלנו מהחלוקה היסודית של תשובה ויודי – תשובה בלב (חש־שתיקה) ויודי דברים בפה (מל־דיבור). לפי פשט הרמב"ם – כפי שמביא המנחת חינוך – בדגש שעשית תשובה בלב, עוד לפני היודי, הפכת מרשע לצדיק, אבל הכפרה תלויה בידוי. הוא מבין שהתשובה עצמה אינה מצוה בתורה, היא רשות, אבל היודי הוא המצוה המעשית. אם כן, התשובה כוללת שני דברים, אחד בלב ואחד בפה, כמו במצוות נוספות, דוגמת "זכור את אשר עשה לך עמלק... לא תשכח"^{סח} – "זכור" בפה ו"לא תשכח" בלב^{סט}. אכן, בתשובה הלב צריך להיות לפני הפה – אם הלב הוא לא לפני הפה האדם הוא כטובל (במעשה היודי) ושרץ בידו, כנ"ל.

להאמין באפשרות של הכפרה זה בעצם להאמין ב"עולם הפוך", להאמין שאני יכול להתהפך, שאני יכול להשתנות. זהו חידוש, משהו גדול מאד

אחד כך הרחבנו את המבנה, "שנים שהם ארבעה": ראינו שהתשובה בלב מתחלקת לשנים (שתי בחינות ב"חש") – עיקר התשובה מן התורה הוא עזיבת החטא (קבלה לעתיד, החלטה נחושה עד ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם"), אבל שלמות התשובה היא החרטה על העבר. גם היודי בפה מתחלק לשנים (שתי בחינות "מל", כתורת הבעל שם טוב היסודית) – עיקר היודי הוא עצם היודי על החטא, "חטאתי", ושלמות היודי כוללת גם בקשת מחילה. אבל כעת נרחיב עוד יותר ונגיע (בפרק הזה) עד שבע מדרגות של תשובה – שלמות

התשובה, שיש שבעה שלבים בלעשות תשובה לפי התורה, שה' יזכנו!

רדל"א: אמונה בכפרה

כמו כל תופעה, הכל מתחיל מהראש העליון שבכתה, רדל"א, שהכח הפנימי שלו הוא אמונה. ביחס לתשובה, הפוסקים עצמם משתמשים בביטוי שהכל מתחיל מ"מאמין בכפרתו"^ל. אי אפשר להתחיל לעשות תשובה אם אתה לא מאמין^א. כמובן צריך להאמין בה', להאמין בתורה, להאמין שחטאת, אבל עיקר האמונה של התשובה הוא להאמין באפשרות של הכפרה – להאמין שה' רוצה שאחזור בתשובה, ולא שאמות בחטאי (כמו שאומרים בתפלת נעילה)^{עב}, ונותן לי כח לכך. להאמין באפשרות של הכפרה זה בעצם להאמין ב"עולם הפוך"^ג, להאמין שאני יכול להתהפך, שאני יכול להשתנות. זהו חידוש, משהו גדול מאד.

שוב, כך כתוב, הביטוי הזה מופיע, וגם כתוב שבלי האמונה הזו כל שאר הדברים הם גארנישט־ווערט, לא שוים שום דבר. כלומר, העיקר הוא להתחזק – גם בתקיעת שופר – באמונה בכפרה. גם בשופר של ראש השנה, גם בעיצומו של יום הכיפורים – להאמין בכפרה. להאמין במה שאנחנו מתפללים כל יום – "חנוך המרבה לסלוח".

הו"ס: הרהור תשובה

אפשר להאמין בכפרה ועדיין לא לעשות

ע ראה רמב"ם הלכות שגגות פ"ג ה"י.

עא ראה חת"ס לדברים כט, ט ("יודע מי שלא מאמין בכפרת התשובה אין תשובה מכפרת לו") בשם חוה"ל שער התשובה פ"ג (ובמאמר מרדכי מדור המגיד מטשרנוביל ש"היהודי הנכשל אפילו בעבירה החמורה ביותר ונאנח על זה בהתעוררות הבל ובאמת ואינו מאמין שנמחל לו הרי הוא בגדר אפיקורס רח"ל, ועד"ז בכ"מ).
עב עפ"י יחזקאל יח, כג ו'לב.

עג פסחים נ, א. ב"ב י, ב. בחלק נוסף של שיעור ז"ך אלול תשפ"ג – שלא נדפס כאן – נתבאר באריכות דברי אדמו"ר הצ"צ בדרך מצותיך על כך שהתשובה אפשרית רק בעולם שלנו, "עולם הפוך", ולא בעולם הבא, "עולם ברור".

סח דברים כה, יז"ט.

סט מגילה יח, א.

קודם אני מאמין ביכולת התשובה ואחר כך אני גם רוצה לשוב. הכל תלוי ברצון, "אין דבר העומד בפני הרצון", והתחלת הרצון הזה היא הרהור תשובה

עוד. אבל יש ספרים שכתוב בהם בפירושו^{טז} שגם בעזיבת החטא יש שתי בחינות, שני שלבים – יש עזיבת החטא בפועל, באותו רגע, ויש את ההחלטה שאני לא הולך לעשות את החטא עוד פעם, עזיבת החטא על להבא. על היחס לעתיד לבוא הרמב"ם אומר שצריך לחזור בתשובה, לעזוב את החטא, עד ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" – זו עזיבת החטא לגמרי, עזיבת החטא לעתיד.

שוב, יש חלוקה שכתובה, בין עזיבת החטא בהוה, בה אני לא חושב על העתיד, לעזיבת החטא בעתיד. מהי עזיבת החטא בהוה, ועדיין לא בעתיד? כמו שמספרים על הרבי שהיה מעשן קבוע, ללא הפסק, ופעם אחת שמע שהרבי הקודם, השווער שלו, אמר שלא טוב לעשן, לא כדאי לעשן. הוא היה באמצע סיגריה – באותו רגע הוא מעך אותה ומאז לא נגע יותר בסיגריות לעולם ועד. אז בעצם היו לו שני הדברים יחד – החוויה של מעיכת הסיגריה בהוה, ברגע הזה, שהיא עזיבת החטא בהוה, וההחלטה לעתיד. אלה שני דברים שונים. ככל שמתבוננים רואים שזו ממש חוויה שונה – מעיכת הסיגריה היא דבר אחד, ועוד דבר הוא 'לעשות חושבים' שאני לא הולך עוד פעם לעשות את הדבר הלא-טוב הזה. איפה בנפש עזיבת החטא לגמרי בהוה? אחרי

שיש את אמונת הכפרה והרהור תשובה – שהוא התעוררות הרצון – מה בנפש נותן לך את הכח למעוך את הסיגריה? בטול. הרבי הוא בבטול לגבי הרבי הקודם, והיות שהוא בבטול הוא יכול למעוך את הסיגריה על המקום, בלי לחשוב. אדרבא, אין כאן שום מחשבה – ברגע שהוא שמע שלא טוב לעשן הוא מועך את הסיגריה,

כלום, להשאיר עם האמונה. בסוף כל שלב כאן אפשר לעמוד ולא להתקדם הלאה. מה הדבר הבא, אחרי שאתה מאמין בכפרה? דבר שנקרא הרהור תשובה.

הרהור תשובה הוא שמצטייר בדעתי לרגע שעלי לעשות תשובה ושאיני אכן הולך לעשות תשובה. אם אדם הרהר בתשובה הוא הופך להיות צדיק גמור – כך כתוב בקידושין^{טז}, כנ"ל.

זהו חידוש שלא ראיתי שמישהו כותב, אבל לא פשוט אצלי שהרהור תשובה הוא עזיבת החטא בפועל. הרהור תשובה, כשמו כן הוא – אני מהרהר. מאיפה יוצא ההרהור הזה? במוחא סתימאה. קודם אני מאמין ביכולת התשובה ואחר כך אני גם רוצה לשוב. הכל תלוי ברצון, "אין דבר העומד בפני הרצון"^{טז}, והתחלת הרצון הזה – ההתעוררות לרצון שבאה אחרי האמונה – היא הרהור תשובה. הרהור תשובה כבר פועל, כבר מתחיל להפוך אותי.

שוב, אם רוצים למקם את הרהור התשובה בספירות, הרצון עצמו הוא פרצוף אריך אנפין, הראש התחתון שבכתו, אבל המקור של הרהור תשובה, שהוא מחשבה, הוא במוחא סתימאה, חכמה סתימאה, חכמה דאריך אנפין, שנקראת בחסידות גם כח המשכיל^{טז}.

ח"ב: עזיבת החטא בהוה ובעתיד

מהרהור תשובה באים לעזיבת החטא – זהו כבר שלב גדול. לפי איך שהסברנו עד עכשיו, כמו שכתוב ברוב הספרים, עזיבת החטא היא דבר אחד, שאני מקבל על עצמי לא לחטוא

עד אצל "המקדש אשה" יש גם רצון לקדש את האשה וגם דיבור – שכוחו רב, כנ"ל וכדלקמן בסוד הוידוי – בו הוא אומר "על מנת שאני צדיק גמור", ולכן קרוב להניח שהוא אכן הרהר בתשובה בפועל.

עה ראה זהר ח"ב קסב, רע"ב.

עו סידור עם דא"ח ד"ה "ברוך שאמר" (לט, ג'ד). ובכ"מ בחסידות.

עז ראה הנסמן בקובץ "בית ועד לחכמים" (סאטמאר) תשע"ג ח"ח עמ' נא.

בחכמה אין קבלת

החלטה – יש
משהו ספונטאני,
עזיבת החטא
ספונטאנית. אחר
כך הוא 'עושה
חושבים' ומחליט

הרצון בלב – החרטה על העבר, במדות. אחר כך בא הוידוי במלכות, שאמרנו שיש בו אור ישר (וידוי דברים) ואור חוזר (בקשת מחילה). הרבי אומר^ד, לגבי "טובל ושרץ בידו", שהוידוי בדיבור פועל חיזוק בחוויה הפנימית של האדם. בספרי חסידות כתוב^א שהדיבור מחזק אפילו את האמונה – "האמנתי כי אדבר"^ב (ולאידך, כאשר אין מדברים, אזי מתקיים חלילה "אבדה האמונה [כי] ונכרתה מפהם"^ג). הסבה לכך היא ששרש המלכות־הדיבור הוא ברדל"א, "נעוץ סופן בתחלתן"^ד, ולכן הדיבור שבסוף התהליך פועל חיזוק באמונת התשובה והכפרה שבתחלתו.

סיכום שבעת השלבים

אם כן, אמרנו שבע מדרגות: (א) אמונת הכפרה. הרמב"ם כתב את הלכות תשובה בסוף ספר המדע. תחלת ספר המדע היא הלכות יסודי התורה – יסודות האמונה. יש כאן רמז של "נעוץ סופן בתחלתן" – שתשובה תלויה באמונה. לכן בהלכות תשובה נמנים אפיקורסות וכיו"ב – חסרונות באמונה – כדברים שמעכבים את התשובה^ה. דברנו הרבה פעמים שהביטוי של אמונה הוא תפלה^ו, אבל בתשובה יש עוד יותר ביטוי לאמונה – אמונה בכח הכל-יכול, נמנע-הנמנעות ונושא-ההפכים של ה', איך שמתבטא גם אצלי, ונותן לי את הכח להתהפך. תשובה מתחילה מכך שאני מאמין באתהפכא! אחר כך (ב) הרהור תשובה. אחר כך (ג) עזיבת החטא בהוה – חוויה ספונטאנית. אחר כך (ד) עזיבת החטא בעתיד. אחר כך (ה) החרטה על העבר

בלי לחשוב כלום. פשיטא שבתוך הפעולה הזו בהוה כלול גם שהוא לא יעשן עוד פעם, אבל הוא לא חושב על זה בכלל – זו לא הפעולה, זו לא החוויה. איפה ההוה הזה? הוא בעצם למעלה מהזמן.

ההוה הוא בחכמה, הבטול של החכמה. איפה המחשבה לעתיד, עזיבת החטא לעתיד, שאף פעם לא אעשה זאת שוב? בינה, "עומק אחרית"^ז. זו כבר מחשבה ממש. חכמה היא גרעין, טפה, של מחשבה גלויה – "ראשית הגילוי" – אבל בינה היא כבר "ראשית המציאות"^ח, והמציאות היא שהוא אומר 'לא אעשה זאת עוד פעם', מקבל החלטה. בחכמה אין קבלת החלטה – יש משהו ספונטאני, עזיבת החטא ספונטאנית. אחר כך הוא 'עושה חושבים' ומחליט. ודאי הכח שמעך את הסיגריה נותן כח להחליט שאני אף פעם לא חוזר לדבר הזה – שני אלה בחכמה ובינה, "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^ט.

מה שאמרנו כעת מסביר יותר את מה שאמרנו (בפרק הקודם), ששני אלה יחד נקראים מצות תשובה מן התורה, "עזיבת החטא בלבד", שבה עצמה יש שני שלבים, "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין". שני השלבים האלה מסבירים את מה שכתוב בדרך מצותיך, כנ"ל, שעל ידי עזיבת החטא אתה מחזיר את האור שהסתלק וגם מסמא את עיני החיצונים באור מקיף, שלא יוכלו יותר לינוק מהקדושה – החזרת האור היא בחכמה, בעזיבת החטא בהוה, וסימוי עיני החיצונים הוא על ידי המחשבה לעתיד.

מדות ומלכות: חרטה על העבר ווידוי

אחרי שני אלה, שהם ביחד, באה עקירת

פא ראה בית אברהם (סלונים) ר"ה ד"ה "אמרנו לפני מלכות" (וראה גם לקומ"ת מד עה"פ "אודיע אמונתך בפי").

פב תהלים קטז, י.

פג ירמיה ז, כח.

פד ספר יצירה פ"א מ"ז.

פה פ"ד.

פו ראה סוד ה' לראיו ש"א פי"ט, וכמבואר בלקומ"א תורה ז ועוד.

עח ספר יצירה פ"א מ"ה.

עט ראה שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' קסג.

פ ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

סתירה מלשון אדמו"ר הזקן באגרת התשובה – "והנה מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד [גם ללא וידוי]"^{פח}.

אבל יש עוד דבר משמעותי שהמנחת חינוך משום מה לא עמד עליו: אמרנו שהמנחת חינוך מאריך לומר שהוידוי הוא בשביל לגמור את הכפרה – ואין לו עוד שלב נוסף אחר כך. הוא מגיע עד השלבים שכתובים בסוף פרק א באגרת התשובה. אבל בפרק ב אומר אדמו"ר הזקן שאחרי גמר הכפרה, כאשר האדם נקי לגמרי מהדין ולא יזכירו לו דבר ולא חצי דבר, יש עוד עבודה – "אמנם שיהי' לרצון לפני ה' ומרוצה וחיביב לפניו ית' כקודם החטא להיות נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן עולה...

והיא דורון לאחר שעשה תשובה ונמחל לו העונש. וכאדם שסרח במלך ופיסו ע"י פרקליטין ומחל לו. אעפ"כ שולח דורון ומנחה לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך". כדי שהאדם יהיה חיביב לפני ה' כמו לפני החטא, או אפילו יותר, יש עוד שלב של כפרה – הפשט של כפרה הוא מחילת העונש, אבל יש עוד שלב של כפרה עליו כותבת התורה "ונרצה לו לכפר עליו"^{פח}, ומסביד אדמו"ר הזקן ש"אין זו כפרת נפשו אלא לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו"^צ.

פח וראה דברי הרבי המובאים בשיעורים בספר התניא על אתר (ובנסמן לעיל הערה ג).

פט ויקרא א, ד.

צ ויש לבאר ש"כפרת נפשו" היינו כפרת הפגם בכוחות הפנימיים, הנר"נ, היצ דצלם – שעל ידה נעשה האדם צדיק (בדינו) – אך "לכפר לפני ה'" היינו כפרת הפגם במקיפים, ח"י (לם דצלם), שאינם בתוך גוף האדם אלא לפני ה' (ואם יש בהם לכלוך שצריך לקנח היינו כביכול לכלוך שעל ה', כמבואר בקבלה בענין שני המקיפים דח"י העולים וסמוכים לסובב). שלשת השלבים – תשובה כפרה (חש"מ"ל, כדלקמן) – עולים ג"פ (ממוצע) אמת, היינו שעל ידם קונה האדם טבע שני (בגימטריא אמת, כנודע) מתוקן, וד"ל.

– בדרך כלל העבר בא לפני העתיד, אבל כאן הוא בא אחריו. אחר כך שתי בחינות המלכות – (ו) וידוי דברים בפה ו(ז) בקשת המחילה. בכל התפלות שלנו כלולה בקשת מחילה. עכשיו אנחנו אומרים סליחות כל יום – כל הסליחות הן בקשת מחילה.

ד. לחזור לאהבה הראשונה

דורון אחרי פרקליט

כבר ראינו שה"מנחת חינוך" כנראה לא למד את התניא – הוא אומר שברגע שאדם עשה תשובה בלבד, עוד לפני הוידוי, בטל לו העונש על החטא, ואילו באגרת התשובה משמע שכפרה ובטול העונש תלויים בתשובה שלמה, הכוללת גם וידוי ובקשת מחילה. עוד דוגמה לדבר^{פח} – המנחת חינוך כותב בסוף מצות התשובה שכל חילוקי הכפרה של רבי ישמעאל נוגעים רק לתשובה מידאה, ואילו בתשובה מאהבה מיד מתכפר לאדם לגמרי (ולא

צריך לחכות ליום כיפור, ליסורים או למיתה). אבל באגרת התשובה מפורש הפוך – "ואפי' מי שעבר על כריתות ומיתות ב"ד שגמר כפרתו היא ע"י יסורים. היינו שהקב"ה מביא עליו יסורים (וכמ"ש ופקדתי בשבט וכו' ופקדתי דייקא) והיינו כשתשובתו רצויה לפניו ית' בשובו אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה אזי באתערותא דלתתא וכמים הפנים וכו' אתערותא דלעילא לעורר האהבה וחסד ה' למרק עונו ביסורים בעוה"ז וכמ"ש כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכו'". אפילו על מה שהדגשנו בשם המנחת חינוך, שלדעת הרמב"ם התשובה אינה מצוה אלא רשות, יש

פז נתבאר ביתר פירוט בחלקים משיעורי ז"ך אלול וער"ה תשפ"ג שלא נדפסו כאן.

היא החלק שאוחז ב"מל" השני, בתכל"ס של התשובה, של מה שה' רוצה מאתנו, שנהיה שוב לרצון לפני ה'.

הכפרה לחזור להיות מרוצה לה' כמו לפני החטא היא ה"מל" השני – ההמתקה הסופית. את השלב הזה עושים בדורנו על ידי ריבוי מעשים טובים, ריבוי גמילות חסד וצדקה, בלי שיעור, "בכל מאדך"^{צא} – זה מה שעושה אותנו רצויים לקב"ה כמו לפני החטא. זהו עיקר ההמתקה. יוצא, אם כן, שב"מנחת חינוך" כל התהליך לא מגיע כלל להמתקה – המתקה אמתית היא בחסידות, והיא לא כל כך שייכת לנגלה. אפילו שהמושגים כאן הם מהגמרא ולגמרי שייכים בפשט – "דורון" אחרי "פרקליט" על ידי קרבנות או תעניות – במבנה, בצורת החשיבה, למרבית הפלא זה לא נמצא. שוב, ה"מל" – "מל" הם פרקליט דורון – לכפרה על ידי וידוי ובקשת מחילה הוא קורא פרקליט ולכפרה לחזור להיות רצוי לפני ה' הוא קורא דורון. פרקליט הוא עדיין מושג של בית דין, שייך להבדלה, אבל הדורון – שבדורנו הוא דורון כפשוטו, לתת דורון ביד רחבה לכמה שיותר אנשים – הוא כבר המתקה גמורה. יש כאן גם סימן יפה לשנה הבאה עלינו לטובה – תשפ"ד – **תהא שנת פרקליט דורון**, צריך קודם פרקליט ואז דורון^{צב}.

מהלך חגי תשרי

את המבנה האחרון אפשר להקביל בצורה מאד יפה למהלך החגים של חג תשרי: בראש השנה עיקר העבודה הוא תשובה בלב.

צד דברים ו, ה. וראה ברכות פ"ט מ"ה. ומכאן יוצא כפתור ופרח שתשובה בלב היא "בכל לבבך", כפרה על הנפש היא "ובכל נפשך" (כאשר בידוי, עם החרטה הראוי, האדם מוסר את נפשו) ודורון (כפרה לפני ה') הוא "ובכל מאדך". צה פרקליט דורון הם צמד מושגים מובהק של כפולות 13 ו'7 (זוג המספרים העיקרי בתורה) – פרקליט (429) עולה 13 פעמים גל ודורון (266) עולה 7 פעמים 38. כל המרכיבים – 13, 33, 7, 38 – עולים 7, 91 פעמים 13, אמן, יחוד שלם של השמות הוי' וא' דיני.

בהמשך מסביר אדמו"ר הזקן שלאחר חורבן הבית, כשאין קרבן, הדורון קשור לדברי הארז"ל ושאר המקובלים שכדי לגמור את הכפרה צריך תעניות – "מיעוט חלבי ודמי"^{צא} שבא במקום קרבן. בהמשך הוא אומר שבדורות האלה לא יכולים להתענות (והרבי הדגיש זאת עוד הרבה יותר מדברי^{צב}) ולכן היום הכפרה של הדורון היא ריבוי צדקה במאד מאד – הרבה יותר מחומש – שעושה את האדם רצוי לפני ה': "לכן נהגו עכשיו כל החרדים לדבר ה' להרבות מאד מאד בצדקה"^{צב}.

בכל אופן, את כל השלב הזה – שבא אחרי הכפרה על העונש – המנחת חינוך לא מזכיר בכלל.

הכנעה הבדלה המתקה

פתחנו במבנה של הכנעה הבדלה המתקה, חש"מל"מ – תשובה בלב, וידוי דברים ובקשת מחילה (שהיא דיבור מתוק). אבל כעת מצטייר מבנה הרבה יותר רחב:

ה"חש" הוא עדיין התשובה בלב.

כל וידוי הדברים, כולל בקשת המחילה, הוא ה"מל" הראשון (מתאים למה שאמרנו שבכללות ה"מל" הזה הוא עיקר המצוה המעשית בתשובה). ה"מל" הזה הוא ממוצע, בין ה"חש" הראשון ל"מל" של ההמתקה, וככל ממוצע יש בו שתי בחינות – הוא אחוז גם כאן וגם כאן. וידוי הדברים על החטא הוא החלק שאוחז ב"חש", בעצם התשובה (שכולל גם חרטה המביאה לוידוי, כנ"ל), ובקשת המחילה

צא ע"פ ברכות יז, א.

צב ראה ביאורי הרבי לאגה"ת פ"ג.

צג תניא אגה"ת ספ"ג (וכן הוא מפרה שם לאגה"ק י).

היום הכפרה של

הדורון היא ריבוי
צדקה במאד
מאד – הרבה
יותר מחומש
– שעושה את
האדם רצוי
לפני ה'

כמו שאמרנו הרבה פעמים^{ק"ה}: בראש השנה עושים תשובה מיראה – תשובה מתוך רגישות (המתבטאת בעיקר במחשבה). זו התשובה במחשבה, כשהאדם ירא למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה. ביום כיפור, "אחת בשנה"^{ק"ו}, עושים תשובה מאהבה (כנ"ל בחלק א של השיעור) – התשובה המתבטאת בוידוי, דיבור מתוק ואוהב. אבל בסוכות מגיעים ל"תשובה משמחה", תשובה בה חוזרים להיות מרוצים לה' כמו קודם החטא (ועוד יותר), ה' שמח בנו ואנחנו שמחים בו.

התשובה מיראה של ראש השנה היא תשובה מרחוק, כשהאדם רחוק מה' וצריך להתקרב – מהפך מרשע גמור לצדיק גמור שנעשה ברגע אחד (כנ"ל). התשובה מאהבה של יום כיפור הוא תשובה מקרוב, כשאדם מתוודה ומבקש מחילה (בשקט, בשיחה בין שני קרובים, כנ"ל בענין "משתחווים רווחים"). אחרי שאדם כבר התקרב ובקש מחילה, ונמצא כעת ביחד עם ה', אפשר לחשוב שכבר לא נדרשת תשובה – אבל גם זו תשובה, כשנמצאים עם ה' ממש, להיות רצוי כמקודם.

"ונשלחה פרים"

במהלך של חגי תשרי יש תופעה מיוחדת של "געוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן" – הקרבן של ראש השנה, תחלת התהליך, זהה לקרבן של שמיני עצרת, סיום התהליך. בראש השנה "ועשיתם עלה לריח ניחח להוי' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים... ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם"^{ק"ז} ובשמיני עצרת "והקרבתם עלה אשה ריח ניחח להוי' פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים... ושעיר חטאת אחד"^{ק"ח}. עיקר הדורון הוא ה"פר אחד", הקרבן הכי גדול ומהודר, שבשמיני עצרת

ק"ה ראה לדוגמה התוועדות י"א תשרי תשע"ג.

ק"ו שמות ל, י.

ק"ז במדבר כט, ב"ה.

ק"ח שם ל"ח.

בפועל נזהרים מלהזכיר חטא בדיבור^א, עוד לא מגיעים ל"מל" של הוידוי, אבל בלב העיקר הוא התשובה על המרידה במלכות ה', כתיאור אדמו"ר הזקן לעצם התשובה – "שיגמור בלבו בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו ית' ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת". קבלת העול הפנימית והעצמית של ראש השנה בהחלט מתאימה לשלב ההכנה, ה"חש".

ביום כיפור העבודה העיקרית היא הוידוים בפה, שכוללים גם את הוידוי על החטא וגם את בקשת המחילה, כמו שהרחבנו. יום כיפור הוא היום של "מל" מלשון מילה – כתוב^ב שזוכים בו למילת הלב. אפשר לחשוב שיום כיפור הוא יום קשה, יום של הכנעה, אבל מוסבר בחסידות^ג שהעיניים של יום כיפור הוא "לחיותם ברעב"^ד, מתוך הבדלה מכל עניני הגוף.

עיקר החידוש כאן הוא ההבנה של סוכות ושמיני עצרת – שהם הזמן בו אנחנו חוזרים להיות מרוצים לה'. בחסידות^ה דורשים את "בכסה ליום חגנו"^ו על חג הסוכות, שנקרא סתם "חג" בתורה^ז. סוכות הוא "יום חגנו" המשותף עם ה', "ומן שמחתנו" ביחד^ח. הדבר הכי בולט בסיום החג, בשמיני עצרת, בו אומר לנו ה' "קשה עלי פרידתכם"^ט. אז מגיעים להמתקה הגמורה – שמחה עם ה' בתכלית.

תשובה מיראה, מאהבה ומשמחה

שלשת החגים הם שלש מדרגות של תשובה,

א. ז"ה ח"ב קפ"א.

ב. ראה פני מנחם ח"ה לשבת תשובה (וילך תשנ"א סעודה ג' שיחה א) בשם אביו. וראה גם אותיות לשון הקדש סוף אות ח'; שיעור ו' תשרי תשע"ו. ובכ"מ.

ג. לקו"ת שה"ש י"ד, ב. ובכ"מ.

ד. צט תהלים לג, יט.

ה. ק' סדור עם דא"ח ד"ה "תקעו בחדש שופר" (רלה, ב), ובכ"מ. וראה גם לקו"ת ר"ה נד, ד.

ו. קא תהלים פא, ד.

ז. קב דברים טז, יד.

ח. קג ראה גם מודעות טבעית מאמר "מודעות טבעית" פ"ה.

ט. קד פירוש רש"י על ויקרא כג, לו.

אם אתה לומד בישיבה ומחדש חידושי תורה – חידושי אמת, מתוך בטול לה' – אתה מביא לו דורון

גם עומד בניגוד לשבעים
הפרים של חג הסוכות,
שכנגד שבעים אומות^{קט}.
חז"ל דורשים^ק שגם
השופר של ראש השנה
קשור לדורון של הפר –
שור-פר.

איך אנחנו מביאים
היום פרים, כשאין קרבנות? קודם כל, כתוב
"ונשלמה פרים שפתינו"^{קיא} – בתפלה אנחנו
מעניקים דורון לה' במקום הקרבנות. גם כאן
רואים שהעיקר הוא הפרים – לא מזכירים את
כל שאר הקרבנות, אלא רק דווקא את הפרים,
כי הם הדורון הכי חשוב. מהו עוד פר בעבודת
ה' שלנו היום? פר לשון "פרו ורבו"^{קיב}. הדורון
הכי טוב לה' הוא הכי הרבה ילדים – לקיים
מצות "פרו ורבו" בהידור. אדמו"ר הזקן מסביר^{קיד}
ש"פרו ורבו" היינו שיהודי עושה עוד יהודי – גם
למי שמוליד הרבה ילדים ומגדל משפחה גדולה
יש זמן לעסוק בקירוב של יהודים.

הסברנו^{קיד} שביום השני של ראש השנה
מתפללים על "בנים צדיקים" – מתפללים
שיהיו אין-סוף בנים, דורון לה'. מאז "המהפכה
הרביעית"^{קטז} אנחנו מדברים גם על קירוב-גידור
של גוים, גם סוג של "פרו ורבו", כמו "הנפש
אשר עשו בחרן"^{קטז} – ענין שעוסקים בו בפרי
החג שכנגד האומות. הפרים גם ממעטים את
האומות, אבל גם מקרבים את הניצוצות מתוכם.
כתוב שבכנפות של כל יהודי, שמנערים בתשליך

בראש השנה^{קיז}, יאחזו 2800 גוים – גם כפולה
של פר. איזה עוד פירושי יש ל"פרו ורבו"? חידושי
תורה^{קיח}. אם אתה לומד בישיבה ומחדש חידושי
תורה – חידושי אמת, מתוך בטול לה' – אתה
מביא לו דורון. קיום "פרו ורבו" בכל הפירושים
שלו הוא הדורון של פרים לה'.

לפי זה יש עוד רמז של תשפ"ד – תהא שנת
פר-דורון. והנה, פר-דורון עולה "לרצון לפני"
– על ידי הדורון של הפר נהיים שוב "לרצון
לפני ה'" (כלשון אדמו"ר הזקן בנוגע לכפרה
האחרונה)^{קיט}.

סיכום

נסכם את התפתחות ההתבוננות: פתחנו בזוג
של תשובה-יודי; הרחבנו אותו לחש-מל-מל
'פרטי' יחסית של תשובה-יודי-בקשת מחילה;
פתחנו עוד את המבנה ל"שנים שהם ארבעה" –
עזיבת החטא וחרטה (עיקר ושלמות) בתשובה
וידוי ובקשת מחילה (עיקר ושלמות) בוידוי;
משם התרחבנו למהלך של של שבעה שלבים
בתשובה – אמונה בכפרה, הרהור תשובה,
עזיבת החטא בהוה, קבלה לעתיד, חרטה על
העבר, וידוי דברים ובקשת מחילה; ובסיום
הוספנו שלב שלם חשוב – כפרה המחזירה את
האדם להיות לרצון לפני ה' כקודם החטא, כדורון
שבא אחרי הפרקליט (וממילא שבע המדרגות
הקודמות נעשות בסוד "אז" – אמונה בתשובה
על גבי ז שלבי תשובה ממשיים) – וממילא
זכינו למבנה רחב וכולל של חש-מל-מל, תשובה-
וידוי-דורון. את ההרחבה הזו סיימנו בעוד מהלך
כולל וחשוב – הבנה של כל חגי תשרי.

קיז – ספר המנהגים – מנהגי חב"ד (מהדורת תשס"ו) עמ'
57, ובנסמן בהערה *8 שם.
קיח – אור המאיר בראשית ד"ה "בפסוק ויטע"; אוצר החיים
(קאמרנא) מצות פריה ורביה. וראה בעש"ט עה"ת ואתחנן
אות סא.

קט – גם פר וגם דורון הם כפולות 7 (ראה לעיל הערה
צו) וביחד הם עולים 7 פעמים 78 (ג"פ הוי', השם של יב
אותיות), ג"פ יעקב, אהיה פעמים הוי'. ממילא, "לרצון לפני
הוי'" עולה יחד פעמים הוי' (אנחנו עם ה' יחד, עד ל"הוי'
לבשר אחד", שעולה אותו מספר).

קט – סוכה נה, ב.

קי – ר"ה כו, א.

קיא – הושע יד, ג.

קיב – בראשית א, כח.

קיג – מובא משמו בשיחת י"ג תמוז תרצ"א (סה"ש תרצ"א
עמ' 262); אג"ק ח"א עמ' קכח.

קיד – שיעור אור לאדר"ח אלול תשפ"ג (נדפס בגליון ראש
השנה השתא).

קטו – רבינו שיעורים והתוועדויות, החל מהתוועדות כ"ד
טבת תשע"ה.

קטז – בראשית יב, ה.

הַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֹרֶךְ

- ◆ הרמב"ם קושר את התשובה עם הבחירה החפשית – "הכל צפוי [שתחטא] והרשות נתונה [לשוב]".
- ◆ ימי התשובה קוראים לאדם – 'תשתמש בבחירה החפשית שלך!'
- ◆ התשובה – עוד לפני וידוי ומחילה – הופכת רשע גמור לצדיק גמור.
- ◆ בוידוי יש ערך גם ללא תשובה.
- ◆ אחרי הוידוי צריך לבקש מחילה כפי צחות לשונו – המחילה היא תכלית התשובה והוידוי.
- ◆ הוידוי הוא מצוה אך בקשת המחילה נובעת מעומק הלב.
- ◆ דרך החסידות היא לחפש את ממד המצוה דווקא – סוד ה"מל" לשון ברית-מילה שהוסיף הבעל שם טוב – ולא כטוועים שאצל חסידים 'הכל רשות'.
- ◆ בתשובה שבלב קודמת הקבלה לעתיד (עזיבת החטא) לחרטה על העבר.
- ◆ החרטה על העבר (עקירת הרצון) מוציאה את נפש הקליפה ווידוי דברים הורג את גוף הקליפה.
- ◆ הקבלה לעתיד מחזירה את האור לספירות (מצד החכמה) ומסמאת עיני החיצונים (מצד הבינה).
- ◆ התשובה היא העיקר (ובה עיקר ושלמות) והוידוי שלמות הענין (ובו עיקר ושלמות).
- ◆ אי אפשר לעשות תשובה בלי האמונה – בשינוי, בתשובה ובכפרה.
- ◆ תשובה מתחילה מהרהור תשובה – התעוררות רצון לשוב.
- ◆ בעזיבת החטא שני ענינים – עזיבת החטא בהוה, מתוך בטול (ללא מחשבה), וקבלה לעתיד, מתוך תכנון מציאותי.
- ◆ הדיבור מחזק את האמונה – הוידוי מחזק את האמונה בתשובה ובכפרה.
- ◆ בתשובה יש ביטוי לאמונה עוד יותר מבתפלה.
- ◆ אחרי כפרת הנפש (מפגם ומעונש) צריך לכפר לפני ה' – לחזור להיות מרוצה וחביב כקודם החטא.
- ◆ כפרת נפש מתקנת את הכוחות הפנימיים (נר"נ) והכפרה לפני ה' את המקיפים (ח"י).
- ◆ **תשפ"ד** – תהא שנת פרקליט דורון.
- ◆ הדורון המביא לרצון לפני ה' היה קרבנות, הפך לתעניות ובדורנו הוא צדקה (דורון כפשוטו).
- ◆ שלמות ההמתקה – כפרה לפני ה' – מופיעה דווקא בחסידות ולא בנגלה.
- ◆ בר"ה עושים תשובה בלב (תשובה מיראה, תשובה מרחוק), ביום כיפור מתוודים בפה (תשובה מאהבה, תשובה מקרוב) ובסוכות חוזרים להיות רצויים לפני ה' (תשובה משמחה, תשובה כשנמצאים יחד).
- ◆ הדורון הכי טוב לה' – "ונשלמה פרים" – הוא קיום "פרו ורבו" בהידור, עם כל הפירושים.
- ◆ **תשפ"ד** – תהא שנת פר דורון.

תורה בשמים ובארץ

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמָרִי

פ"א.

כתוב בספר שפתי צדיק: זקיני הקדוש, החי' הר"מ זצ"ל סיפר, אשר כל עובד השי"ת מהמתהלכים לפניו באמת, יש לכל אחד איזה פסוק, אשר מזה התעורר לעלות. שאל היהודי הקדוש זצ"ל את הרבי רבי בונם זצ"ל, איזה פסוק יסודו [היינו, מאיזה פסוק יש לו השערות אלקות שלו], וענה לו הר"ב זצ"ל, מהפסוק, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה... השיב לו היהודי הקדוש זצ"ל, שמפסוק זה יכולין כל האומות ליקח השערה, אולם איש היהודי צריך להיות עיקר התקרבותו מהפסוק אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, והי"ד דברות מיוחדין לישראל. וזקני זצ"ל תירץ את רבו, הר"ב זצ"ל [ואמר], כי קודם שהסתלק משרע"ה, אמר, האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. בזה, האיר בהם שיוכל איש ישראל ללמוד מהם.

מה הפסוק שלך

"לכל אחד יש איזה פסוק", שהוא "השערת אלוקות" שלו. לכל יהודי יש פסוק בו נמצא יסוד ההתעוררות שלו לעבודת ה', אלא שצריך למצוא את הפסוק, להתפלל "ותן חלקנו בתורתך" ולגלות את החלק המיוחד, ואילו הצדיק יודע

ומכיר את פסוקו.

מקור פשוט לכך הוא בכתוב "נודע בשערים בעלה", הקב"ה נודע לכל אחד ואחד "לפום מה דמשער בליביה"², לכל אחד יש שער מיוחד לה'. כיוצא בזה, לכל יהודי יש אות מיוחדת בתורה, "יש ששים ריבוא אותיות לתורה" (ר"ת ישראל) כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל. אלו שלש בחינות כנגד חכמה-בינה-דעת:

אות בספר התורה כנגד חכמה. החכמה עצמה היא מעל השכל, בחינת נקודה, אות י, וכן אות בספר התורה היא בחינת נקודה (אות אחת אינה מלה, אין לה 'שטח'), שייכות עצמית של שרש הנשמה בחכמה עילאה לאותיות התורה, "אורייתא מחכמה נפקת".

השער המיוחד שייך לבינה. מ"ט שערי בינה נמסרו למשה רבינו, כנגד מ"ט ימי ספירת העומה, המקורות לשבע מדות הלב (בהתכללות, שבע פעמים שבע, ככוונת ספירת העומר) – השער של כל אחד הוא יומו המיוחד בספירת העומה. הפסוק המיוחד בתנ"ך הוא כנגד הדעת.

הפסוק, אותו לומדים ומבינים, הוא הפתח של הנשמה לעבוד את ה' בדעת, מתוך הכרה פנימית השייכת לשרש נשמתו. בהתבוננות בפסוקו, הוא מקיים "דע את אלהי אביך ועבדהו" (מדובר על העניין הכללי של האדם, ומלבד זה יש עבודה מיוחדת לזמנים מיוחדים – בכל יום יש ענין,

נערך ע"י יוסף פלאי. משיעור שבת נצבים וילך תשפ"ג.

א דברים לב, א.

ב זהר ח"א קג, ב.

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֶבְדִּים". הפסוק של ר' בונם שייך לעשרת המאמרות בהם נברא העולם, והפסוק של היהודי הקדוש הוא ראש עשרת הדברות, מתן תורה לישראל – ודווקא זה השער שלנו.

ר' בונם לא השיב ליהודי הקדוש. אך החידושי הרי"ם, מגדולי תלמידי ר' בונם, הבין שרבו לא חזר בו (ואולי שתק מפני כבוד רבו ויראתו)! אמנם מתן תורה הוא דרגה מיוחדת לישראל, מעבר להכרת ה' דרך הבריאה, אלא שמשה רבינו לפני הסתלקותו, באמרו "האזינו השמים... ותשמע הארץ", העלה את השמים והארץ לכך שיהיה ניתן ללמוד מהם אלקות, האידי את הארץ התורה בתוך הבריאה! במתן תורה יצאנו מכלל הבריאה, עלינו מעשרת המאמרות לעשרת הדברות – אבל כעת נסגר המעגל, ומשה 'מגייס' גם את השמים הארץ להיות שער להכרת ה'.

יש קשר מהותי בין עשרת המאמרות לעשרת הדברות, בסוד "עשרה עשרה הכף" – מתוך הבריאה (עשרת המאמרות) ניתן להגיע ל"אנכי הוי' אלהיך" (עשרת הדברות). בריאת העולם היא "מעשה בראשית", ומתן תורה הוא "מעשה מרכבה", והם קשורים זה בזה – ממעשה בראשית רואים את מעשה מרכבה.

זהו חיבור סוף התורה בתחילתה: לקראת סוף התורה, בשירת האזינו, "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" – חוזרים ל"בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", כעת השמים והארץ הם השער לה', "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (והרמז: הערך הממוצע של שני הלשונות "האזינו השמים" ו"ותשמע הארץ" הוא שאו מרום עיניכם).

ב"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" יש לשון דיבור, כנגד עשרת הדברות, ולשון אמירה, כנגד עשרת המאמרות – יחוד עשרת המאמרות עם עשרת הדברות. עשרת הדברות הם בחינת שמים, "האזינו השמים ואדברה", ואילו עשרת המאמרות הם בחינת ארץ, "ותשמע הארץ אמרי פי", ודוק.

נושא או אפילו חפץ גשמי, שהוא שער הכניסה עבורו להכרת הבורא ולעבודתו באותו יום (ועת). למעלה משלש בחינות אלו, השייכות בכללות לתורה, יש את המצוה המיוחדת לכל אחד, "אבוך במאי זהיר טפי" (במה נשמתו מזהירה מאירה). זו שייכות בדרגת הכתר, למעלה מטעם ודעת בכלל, שייכות הנקבעת בגורל, שרש הנשמה. שלש המדרגות, מצוה-אות-שער (כנגד כח"ב), הן המפורשות יותר בספרים הקדושים (ואילו הפסוק המיוחד הוא חידוש כאן), והרמז: מצוה אות שער = 1118 = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (שמיעה בבינה, הכל מגיע עד הבינה).

שאו מרום עיניכם

הפסוק של הרבי ר' בונם הוא "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" – הכרת ה' מתוך התבוננות בבריאה ("מרום" רומז לעצמותו יתברך, "נמנע הנמנעות"). בפסוק זה כלול כל סדר ההשתלשלות (כמבואר בחסידות), ויש בו רמזים מופלאים – ומי שיוודע זאת ודאי מחבב יותר ויותר את הפסוק...

פסוק זה שייך גם לאומות העולם, להכיר את ה' דרך הבריאה. מבואר ש"שאו מרום עיניכם" ר"ת שמע, שייך לכוונת "שמע ישראל" מכוון לישראל, אך באמת הוא נוגע לכל האומות, כפירוש רש"י: "ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האומות, הוא עתיד להיות ה' אחד [גם בפי האומות]".

הארה בשמים ובארץ

היהודי הקדוש לא היה מרוצה מהפסוק שבחר תלמידו. 'היהודי', כשמו, אומר שצריך פסוק המתאים ל"איש היהודי" להתקרב דרכו לה'. לכן הפסוק העיקרי הוא "אנכי הוי' אלהיך

ג ישעיה מ, כו.

ד כמבואר בהקשר למצות "הלכת בדרכיו", ראה שיעור 'לחקות את המלך' נפלאות נצבים זילך תשפ"ג.

ה תקוני זהר פה, ב.

הסיפור החסידי

הרבי מהר"ש | שמואל שמואל

רבי שמואל שניאורסאהן, הרבי המהר"ש, הוא האדמו"ר הרביעי בשושלת חב"ד-ליובאוויטש. נולד בב' אייר תקצ"ד, תפארת שבתפארת, לאביו אדמו"ר הצמח-צדק ולאמו הרבנית חיה מוזסקא. נקרא על שמו של הצדיק הנסתר, ר' שמואל שואב המים מפולוצק. למרות היותו צעיר הבנים, המשיך את נשיאות אביו בליובאוויטש, במקביל לרוב אחיו שנהגו נשיאות בעיירות אחרות. נישא לאחייניתו מרת שטערנא שניאורסאהן, ולאחר פטירתה נישא לבת דודו הרבנית רבקה. פעל רבות למען יהודי רוסיה והיהודים בכלל, בהקמת ישובים יהודיים ובשדלנות אצל השלטונות. טבע את הביטוי החסידי הידוע 'לכתחילה אריבער' וכך אמר – "העולם סבור שכאשר לא יכולים ללכת מתחת צריכים לעבור מלמעלה, ואני סובר שמלכתחילה צריכים לעבור מלמעלה, לכתחילה צריכים לפעול בחוזקה, לא להתפעל מאף דבר, ולבצע מה שצריכים לבצע, וכאשר מתחילים כך, עוזר הקדוש ברוך הוא". הרבי המהר"ש נודע בכך שנהג בעשירות וברחבות. הסתלק ב"ג תשרי תרמ"ג בגיל 48 ונטמן בליובאוויטש באהל אביו הצמח צדק. בנו רבי שלום דובער קיבל את הנשיאות אחריו.

חקרו בבואם לעירם מה אירע ביום זה אצל חברה קדישא. ונודע להם, שביום זה מת איש מפורסם בעיר ועוד אחד שבק חיים לכל חי, שואב מים איש עני שלא הי' מפורסם. ראשית עסקו החברה קדישא' באיש המכובד, ואת השואב מים לא מיהרו להתעסק בו ולהביאו לקבורה עד שעה מאוחרת ביום. קודם הקבורה, לא היתה אפשרות לקרות את כ"ק בשמו של הנפטר (כמו שמבואר בזהר), וכנראה שהי' השואב מים מהצדיקים הנסתרים.

הסיפור הזה, יחד עם סיפורים נוספים אודות המהר"ש, יכולים ללמד דבר חשוב אודות קריאה בשמות צדיקים: גם כאשר קוראים בשמו של צדיק אחד – עומדים שאר הצדיקים הנקראים כך ברקע התמונה, ומעניקים גם הם מרוחם לרך הנולד. במקרה זה, אף שהסיפור בו פתחנו מקשר את הרבי מהר"ש לצדיק הנסתר מפולוצק, מעניין לראות כי סיפורים נוספים מקשרים אותו

ביום שהגיע להכניס את כ"ק אדמו"ר מהר"ש בבריתו של אברהם אבינו, היו נוכחים הרבה חסידים. רבים שטרם נסעו הביתה חזרה מעלייתם לרגל לחג הפסח, ורבים שבאו כשמעם מלידת בן לכ"ק אדמו"ר הצ"צ.

הכל הי' מוכן. המוהל הכין כל השייך לקיום מצות מילה, ובני הבית הכינו הסעודה עבור כל האורחים. הנוכחים חיכו בכליון עיניים לבוא בעל הברית, כ"ק אדמו"ר הצ"צ, וכה עברו שעות הרבה, עד שלבסוף, בשעה מאוחרת ביום, התקיימה הברית מילה.

כשישב כ"ק לסעודה אמר: איי, די פאלאצקער חברה קדישא [החברה קדישא של פולוצק]! ובעת שקראו לילד בשמו, רבי שמואל, שאלו בניו של כ"ק הצ"צ: הלא במשפחתנו אין מי שנקרא בשם שמואל? וענה כ"ק: על שם שואב מים אחד בפאלאצק.

חסידי פאלאצק, שהיו נוכחים בברית המילה,

שמואל חי, כאמור, חמישים ושתיים שנה. שמונה עשרה ועוד חמישים ושתיים, עולים יחד שבעים, ולכן היה רבי אלעזר כבן שבעים שנה. החסידים, שידעו כי אחת הסיבות לשמו של המהר"ש היא על שם שמואל הנביא, הסיקו כי גם כוונתו שלו היא לעניין זה.

כאשר הזכיר הרבי מליובאוטש את דברי רבי אלעזר בן עזריה ואת פירוש האריז"ל עליהם, הסביר כי לכל אדם היכולת ללמוד מכך: רוב הנשמות בדור שלנו כבר באו לעולם בגלגול קודם. לכן כשמזדמן לאדם עניין כלשהו בעבודת ה' שנדמה לו שהוא אינו מסוגל לבצעו, יש לדעת כי ניתן לגלות ולצרף אף את הטוב מגלגול קודם, והדבר מסייע בביצוע המשימה.

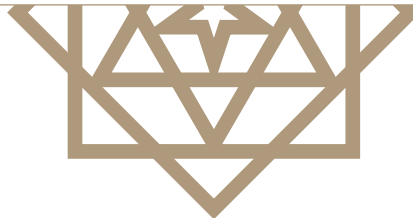
אך כאשר דנים במה שנשאר חקוק בנשמותינו, עולה מיד השאלה: מה עם החלקים הפחות טובים שבגלגולי העבר? הלא רובנו מגיעים לכאן לאחר גלגולים רבים, ולא תמיד חיוביים... אך הרבי מצהיר בתוקף, כי אין כל צורך לעסוק בעניינים אלו. הרע איננו מציאות אמיתית, אלא העלם והסתר המתפוגג עם התשובה (או הכפרה על ידי ייסורים וכדומה). המיתה שבין גלגול לגלגול מכפרת אף היא, וממילא, הדבר היחיד הממשיך לנצח הוא הצד הטוב שבנו. מכוחו יכולים כולנו להיות 'כבני שבעים שנה', צעירים בחיינו הנוכחיים אך מלאי עצמה וניסיון מן הטוב הגנוז בנשמותינו.

דווקא לשמואל הנביא:

בהיות כ"ק אדמו"ר מהר"ש ילד, וכ"ק אדמו"ר הצמח צדק עלה לתורה למפטיר ביום ר"ה, עמד כ"ק מהר"ש לנגד פני כ"ק אביו. כאשר הפטיר ההפטרה [העוסקת בלידת שמואל הנביא], והגיע לפסוק "אל הנער הזה התפללתי", הראה באצבעו הקדושה על בנו כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

בסמוך להסתלקותו, קרא המהר"ש למשרתו ר' לוי"ק, ואמר לו: לוי"ק, מלאו שנותי, ובן מאה שנה אנכי היום! בפספורט אני בן נ"ב, ואת שנותי הרי אתה יודע, ויחדיו הם מאה שנה... לאחר הפטירה בדקו ומצאו שאכן בפספורט רשום מספר שנים אחר, וחסידים גם כן הבינו את הדברים לעומקם, אשר שמואל הנביא נפטר בן נ"ב שנה, ועם מ"ח שנותיו הרי זה עולה למאה שנים.

הקשר לשמואל הנביא, עליו הצביעו החסידים, טומן בחובו יותר מהתרגיל בחיבור – ואף מלמד אותנו דבר חשוב בחיינו שלנו. כדי להבין כיצד, נפתח בביאור התבטאות דומה לזו של המהר"ש, הנזכרת גם בהגדה של פסח: "אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה". בגמרא מוסבר, כי אמר זאת לאחר שנתמנה לנשיא בגיל שמונה עשרה בלבד... משום כבוד הציבור שהכפיף את עצמו לנער צעיר, הפך זקנו ללבן והוא נעשה כבן שבעים. אך האריז"ל מגלה כי הייתה להתבטאות הזו סיבה נוספת: רבי אלעזר בן עזריה היה גלגול שמואל הנביא!

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

האם לדומם יש בחירה?

בפרשת חקת, בנוגע לפרשת מ' מריבה' [במדבר כח, יב], מפרש רש"י "ד"ה "להקדישנו" כך: "שאלו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אנו". לעניות דעתי, יש משהו קצת תמוה בקל וחומר הזה, שכן יש לו פירכא – שהרי הסלע איננו בעל בחירה, מה שאין כן בני אדם. הרי אם גם אני הייתי סלע, הייתי מקיים רצון בוראי בודאי ללא היסוס. אודה לרב באם יוכל לבאר לי את דברי רש"י הנ"ל.

מענה:

כלל גדול אצלנו שלכל דבר במעשה בראשית, גם לדומם, יש נפש, וכמבואר בתחלת שער היחוד והאמונה בשם האריז"ל. נפש פירושה רצון – דהיינו בחירה [וכדפרש"י בראשית כג, ח]. על גוי נאמר שאין לו בחירה, אך ידוע שזהו ביחס לישראל, אך בשבע מצות שלו

ודאי שיש לו בחירה, אחרת לא שייך אצלו שכר ועונש. כלומר – המושג בחירה, כמו עוד מושגים רבים, הוא יחסי. אכן, ביחס לישראל אין לגוי בחירה (כלומר שרמת הבחירה היא לאין ערוך), וכך גם ביחס לגוי אין לבהמה בחירה, וביחס לבהמה (שהולכת ברצון, בבחירה, היינו גדר "כל חי מתנועע") אין לצומח בחירה, וביחס לצומח אין לדומם בחירה. אך גם לדומם יש בחינה כל שהיא של בחירה, דהיינו גדר הנפש שלו כנ"ל. כל זה קשור לסוד ה'אבולוציה' על פי תורת חיים, כמבואר אצלנו באריכות במ"א [וראה באריכות בספר 'נעשה אדם' שעתיד לראות אור בקרוב ממש].

במעשה בראשית הארץ חטאה שלא הוציאה עץ פרי עושה פרי, כבר שם מתעוררת הקושיא 'האם לארץ יש בחירה', והתשובה לשם היא התשובה לכאן. השהו רש"י הנ"ל לרש"י בסוף האזינו [לב, נא]: "על אשר לא קדשתם אותי" – "גרמתם

לי שלא אתקדש אמרתי לכם 'ודברתם אל הסלע' והם הכוהו והוצרכו להכותו פעמים ואילו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה היה מתקדש שם שמים שהיו ישראל אומרים ומה סלע הזה שאינו לשכר ולא לפורענות אם זכה אין לו מתן שכר ואם חטא אינו לוקה כך מקיים מצות בוראו אנו לא כ"ש".

בפרשת חקת כתוב "אינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה כו'", ובהאזינו – "אינו לשכר ולא לפורענות כו'". כמו שהתיאור 'אינו שומע' על הסלע הינו יחסי, שהרי מ"ודברתם אל הסלע" מוכח שהוא כן שומע (הוא או ה'שר' שלו, ואין בזה נפקא מינא, דלענינו היינו הך), כך "אינו לשכר" הוא יחסי, שהרי זכות גדולה לסלע שנתקדש שם שמים על ידו!

ובדרך החסידות: מדבר שומע-פרנסה כנגד חב"ד ואילו שכר ועונש כנגד חו"ג, מתאים לסוף משנה תורה, תוכחת האזינו, ודוק.

גמר חתימה טובה!

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

אחת בשנה

רגע נגעלים שערי שמים, ואם כן – זה הזמן למאמץ אחרון. כעת זו הזדמנות אחרונה 'לקפץ על העגלה' ולחטוף עוד תפלה בנה, עוד ודוי-אמת או החלטה טובה לעתיד.

ומה יקרה לאחר נעילת השערים? לרבי מליובאוויטש יש הסבר מיוחד. אמנם עם ערב ינעלו השערים, אבל אנחנו לא נוותר בחוץ. ה' נועל את שערי הארמון, אבל מזמין אותנו להכנס פנימה. תפלת נעילה היא ההזדמנות שלנו להכנס אל חדריו הפנימיים של ה'. שם, באותם חדרים, אין פניסה לזרים. אף אחד לא מרשה להכנס אליהם. אף אחד? כמעט. אנחנו כן. למה? כי אנחנו לא זרים – "ישאל... וקודשא בריך הוא בלא חד". השערים ינעלו ואנו נשאר ל'יחידות' עם ה'.

אדם פנימי

בספרי פנימיות התורה מסביר, כי כל אחת מחמש תפלות היום הקדוש מסגלת לגלות אצל היהודי חלק אחר

יום הכפורים מגיע אלינו בשיאם של ימי התשובה. לאחר חדש אלו, בו פגשנו את המלך בשדה, לאחר ראש השנה, בו נכנס המלך לארמון ואנחנו הרשינו להשתתף במעמד ההכתרה המחדש, בסיומם של עשרת ימי תשובה – מגיע היום הגדול והקדוש. "אחת בשנה" הוא נקרא בתורה. ביום זה אנו עוזבים את העסוקים המיתרים ומתרכזים בעקר – תשובה והטהרות לפני ה'.

שתח לנו ללך

אחת מתכונות היום הקדוש היא מספר התפלות שבו. בכל יום אנו מתפללים שלש תפלות, שחרית מנחה וערבית, ובשבתות וימים טובים נוספת תפלת מוסף. מיחד הוא יום הכפורים, בו נוספת תפלה חמישית בערב ש' יום – תפלת נעילה.

שמה של התפלה מבטא את הרגעים האחרונים של היום הקדוש. הנה, עוד לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

כָּךְ, עַד שְׁקִיּוֹם מִצְּוֹת ה' יִהְיֶה הַדְּבָר
הַכִּי טְבֵעֵי עֲבוֹרָנוּ, מִמֶּשׁ הַרְגֵל. הַרְגֵל
לֹא חוֹשֶׁבֶת, הִיא פְּשׁוּט מִתְקַדְּמַת לְאֵן
שְׂצָרֶיהָ. אִיךָ אָנוּ מְבַקְּשִׁים בְּכָל יוֹם?
”שְׂתַרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ”.

בְּיוֹם כְּפוֹר מִתְגַּלֶּה הַנֶּפֶשׁ בְּכַנִּיסַת
הַיּוֹם הַקְּדוֹשׁ, בְּתַפְלַת עַרְבִית.

עֲדָיָה בְּרוּחַ

תַּעֲזְרוּ לִי לְקַלֵּף אֶת הַשְּׂכָבָה
הַרְאוּנוּ... הַגַּעְנוּ פְּנִימָה, אֶל הַרוּחַ.
הַרוּחַ מְגַלֶּה אֶת הַהֶפֶךְ מִהַרְגֵל הַמַּעֲשִׂי,
אֶת הַמַּעֲשֵׂה הַמְיֻחָד וְהַחֲדָפְעִמִי, בְּזֶה
שְׂמִפְעִים אֶת הַלֵּב. בְּשֵׂרֵאִים מִשֶּׁהוּ
מִפְתִּיעַ עוֹמְדִים בְּתַדְהֵמָה וְקוֹרְאִים
’וְאוֹ!’. זוֹהִי שְׂכַבַת הַרְגֵשׁ, הַלֵּב, שְׂפוּעֵמַת
מִתַּחַת לְאוֹתָם מַעֲשִׂים שְׂאָנוּ עוֹשִׂים.

עַל מִי פְּתוּב שְׂצֻלְחָה עָלָיו הַרוּחַ?
עַל שְׂמִשׁוֹן הַגְּבוּרָה, וְזֶה קָרָה בְּשֵׁעָה
שֶׁהוּא עֹמֵד לְחַלֵּל מַעֲשֵׂה גְבוּרָה לֹא
שְׂגָרְתִי, כְּמוֹ שְׂשׁוּעַ הָאֲרִיָּה בְּיָדָיו אוֹ
נִתּוּק הַחֲבָלִים בְּהֵם נֶאֱסָר. בְּכָלֵל, כְּבוֹר
מִרְאִשִׁית דְּרָכּוֹ מִתְאַר כִּי ”וְתַחַל רוּחַ
ה' לַפְעֵמוֹ בְּמַחְנֵה דָו”, וְהַכּוֹנֵה שְׂרוּחַ
הַגְּבוּרָה שְׂקִבֵל בְּמַתְנָה מֵה' פְּעֵמָה בְּלָבוֹ.
גְּלוֹי הַרוּחַ בְּיוֹם כְּפוֹר שְׂמֹר לְתַפְלַת
שְׂחִרִית.

יְחִיָּה בְּיָדָיו

שְׂתֵי הַשְּׂכָבֹת הַבָּאוֹת – הַנְּשָׂמָה
וְהַחֲיָה – מִתְגַּלֵּוֹת בְּתַפְלוֹת מוֹסָף
וּמְנַחָה, אֲבָל כְּבוֹר הַתְּאָרְכָה הִירְעָה, כָּךְ

בְּנִפְשׁוֹ, וְכָל תַּפְלָה חוֹשֶׁבֶת דְּרָגָה עֲמָקָה
מִהַקּוֹדְמַת. דְּמִינוּ לָכֶם שְׂאָנוּ עֲשׂוּיִים
שְׂכָבוֹת-שְׂכָבוֹת, כְּמוֹ גְּלָדִים שֶׁל בְּצֵל.
בְּכָל קְלוּף אָנוּ מְגִיעִים לְשְׂכָבָה חֲדָשָׁה,
עֲמָקָה יוֹתֵר. כָּל שְׂכָבָה כְּזוֹ הִיא בְּעֵצָם
סוּג שֶׁל קֶשֶׁר יוֹתֵר מִהַדָּק עִם ה'.

חַז”ל מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ, כִּי כָּל אַחַת
מֵאוֹתוֹן חֲמֵשׁ שְׂכָבוֹת מְכֻנָּה בְּשֵׁם שׂוֹנָה.
כָּל שֵׁם מְבִטָא אֶת עֲנִינָה הַמְיֻחָד שֶׁל
אוֹתָהּ שְׂכָבָה. הַשְּׂמוֹת הֵם: נֶפֶשׁ, רִחַם,
נְשָׂמָה, חַיָּה וְיִחִידָה.

נֶפֶשׁ הִיא הַמְּדַרְגָּה הַרְאוּשׁוֹנָה, הַנְּמוּכָה
בְּיוֹתֵר. הַשֵּׁם ’נֶפֶשׁ’ מִתְאַר אֲצֵל הָאָדָם
אֶת הַכְּשָׁרוֹן שֶׁלּוֹ לְבִטָא אֶת עֲצָמוֹ.
לְדַגְמָא, אִם אָנִי מְרַגֵּשׁ שְׂעֻצוּב לִי בְּלֵב,
יֵשׁ לִי יִכְלַת לְדַבֵּר עַל כָּךְ עִם חֶבֶר קְרוֹב,
וְדְבוּר הוּא סוּג שֶׁל הַבְּעָה. אִם אָנִי שְׂמִיחַ
לְאַחַר שְׂקִבְלִיתִי מִתְנַה מֵהַהוֹרִים, אָנִי
מְסַגֵּל לְקַפֵּץ וְלִרְקֹד וּלְגַלוֹת כְּלָפִי חוּץ
אֶת הַשְּׂמִיחָה שְׂבִלְבִי. אָנִי מִתְלַבֵּשׁ חֲגִיגִי
כְּשֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לְחַתְנָה, וּבְבִגְדִים קְלִילִים
כְּשֶׁאֲנִי יוֹצֵא לְטִיּוֹל. כָּל הַדְּגֻמָּאוֹת הַלָּלוּ
הֵן בְּטוּי לְמַשֶּׁהוּ שְׂמִתְחַלֵּל אֲצֵלִי בְּפָנִים
וְאֲנִי מְצֻלֵיחַ לְהַבִּיעַ אוֹתוֹ גַּם כְּלָפִי חוּץ
לְאַחֲרִים.

אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּנוּ עִם ה' אֲנַחְנוּ
מְשִׁתְּדָלִים לְהַבִּיעַ וּלְבִטָא כְּלָפִי חוּץ.
אָנוּ מְקִימִים מִצְּוֹת בְּאִמְצָעוֹת פְּעִילוֹת
מַעֲשִׂית, כְּמוֹ לְבִישׁ צִיצִית אוֹ שְׂמִירַת
שֶׁבֶת, אוֹ פְּעִילוֹת שֶׁל דְּבוּרָה, כְּמוֹ תַּפְלָה
וְלִמּוּד תּוֹרָה. יוֹתֵר מְכָךְ, אֲנַחְנוּ גַּם
מְשִׁתְּדָלִים לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמֵנוּ לְהַתְנַהֵג

כמוֹכּוּ, הַיְחִידָה קְשׁוּרָה עִם הָאֶחָד וְהַיְחִיד – "ה' אֶחָד". זוּ הַסְבָּה לְכַן שֶׁבְּסוֹפָהּ שֶׁל תְּפִלַּת נְעִילָה אָנוּ מְכַרְיִזִים בְּקוֹל אֶת פְּסוּקֵי הַיְחָד – "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד!", "ה' הוּא הָאֱלֹהִים!".

זֶהוּ הַסּוּד שֶׁאָנוּ מְגַלִּים בְּשַׁעֲהַ שֶׁנִּכְנָסְנוּ לְחֶדֶר הַפְּנִימִי שֶׁל ה', לַיְחִידוֹת, בַּעַת נְעִילַת הַשַּׁעֲרִים שֶׁבַתְּפִלַּת נְעִילָה.

שְׁנִזְכֶּה לְגִלּוֹי הַיְחִידָה!

שֶׁבַת שְׁלוֹם וּמְבֹרָךְ

וּגְמַר חֲתִימָה טוֹבָה!

יֵשׁ?

שְׁנִשְׂאִיר אֶת הַהֶסְבֵּר אוֹדוֹתָן לְהוֹדְמָנוֹת אַחֲרַת. כָּעַת אַתֶּם מְזַמְּנִים לְקַלֵּף אֶתִּי אֶת הַשְּׂכָבָה הָאֶחָדוֹנָה וּלְהַגִּיעַ פְּנִימִי-פְּנִימָה, אֶל הָאֶחָת וְהַיְחִידָה – מְדַרְגַּת הַיְחִידָה. זוּ הַנִּקְדָּה הַעֲמֻקָּה בְּיִתְדֵי בְּנִשְׁמַת הַיְהוּדִי וְהִיא מִתְגַּלֶּה לְעַתִּים נְדִירוֹת. מִתִּי? כַּאֲשֶׁר הַיְהוּדִי נִדְרָשׁ לְמִסִּירוֹת נִפְשׁ. כַּאֲשֶׁר הַיְהוּדִי עוֹמֵד מוֹל הָעוֹלָם, מוֹל כָּל הָאִיוּמִים אוֹ הַמְכַשׁוּלִים שֶׁבְּדַרְכּוֹ, וּבֹחֵר לְהַמְשִׁיךְ לְדַבֵּק בַּה' בְּכָל מַחִיר – זֶהוּ גִלּוֹי הַיְחִידָה'. בְּאוֹתוֹ רָגַע מִתְגַּלֶּה בְּבְהִירוֹת שֶׁרַק דָּבָר אֶחָד מְעַנֵּן אוֹתוֹ – לְהִיּוֹת עִם ה', וְתוֹ לֹא.

מִי הוּא בֶן הַזּוּג שֶׁל הַיְחִידָה הַזֹּאת?

איך עושים תשובה? זו השאלה המהדהדת בימים אלה.

ספרי המוסר, היראה והחסידות, ולא פחות מהם ספרי העיון וההלכה, מלאים הנחיות מפורטות לתשובה. בנקודה הפנימית, תכלית התשובה היא החזרה להיות רצוי וחביב בעיני ה' כלפני החטא (ואפילו קצת יותר...). בדרך לכך יש שלבים רבים ושונים – מהאמונה באפשרות התשובה והכפרה, דרך התשובה בפועל, עם כל פרטיה ודקדוקיה, ועד לסיום תהליך התשובה בדורון של פיוס המקרב אותנו מחדש. את דרך התשובה הזו עלינו לעשות בחדש תשרי – מהתשובה מיראה של ראש השנה, דרך התשובה מאהבה של יום כיפור ועד לתשובה משמחה של חג הסוכות.

דרך התשובה היא "ולבבו יבין ושב ורפא לו". התשובה תלויה בעבודת ההתבוננות – בשינוי עמוק של נקודת המבט, שמחולל שינוי בכל נפש האדם, עד למעשה בפועל. זו דרך ההתבוננות החסידית, המעניקה כלים למבט פנימי בלימוד התורה ובהסתכלות במציאות, תוך זיהוי השרש העליון של הדברים והשפעתם בנפש האדם – כפי שממחיש הרב גינזבורג בכל שיעור. בשיעורי הגליון הנוכחי דוגמה מרהיבה להתפתחות התבוננות כזו ביחס לתשובה – לימוד מצוות התשובה ב"מנחת חינוך", תוך בניית נדבך על גבי נדבך של ההתבוננות חסידית פנימית.

בְּצֶדֶקָה תִּכּוֹנְנֵנִי

מכינים שנה חדשה! לאור פנימיות התורה

קוראי 'נפלאות' ו'אביטה נפלאות' היקרים

גיליונות 'נפלאות' ו'אביטה נפלאות' המודפסים ומופצים בעשרות אלפי עותקים בכל שבוע, נועדו להפגיש אותנו עם העומק והעושר של פנימיות התורה, ולתת לנו שפה וכלים לפגוש את ה' בכל מקום ובכל זמן - גם בעולם הזה ובדור הזה.

עלויות הכתיבה, ההגהה, ההדפסה וההפצה של הגיליונות הן גבוהות מאוד.

לקראת השנה החדשה, בעת שאנו מתפללים ומייחלים להתחדשות - אנו מבקשים מכם להצטרף אלינו

ולהיות שותפים בהוראת-קבע בהמשך המפעל החשוב הזה

היו שותפים בשינוי התודעה לאור פנימיות התורה
הצטרפו עכשיו: bit.ly/go-niflaot

בקישור אפשר להעביר גם שמות לרב - לתפילה ולבזרכה בעשרות ימי תשובה

היו שותפים בכתיבה:

גרפיקה לעלון בודד: 1200 ש"ח [100x12]	עלון 'אביטה' נפלאות' בודד: 3000 ש"ח [250x12]	עלון 'נפלאות' בודד: 7800 ש"ח [650x12]
--	--	---

היו שותפים בהגהה:

נקודת הפצה לשנה 1440 ש"ח [120x12]	נקודת הפצה 30 ש"ח
--------------------------------------	----------------------

אביטה - הפצת פנימיות התורה בנק מזרחי סניף 430 חשבון 342947

